

VJEĆE EVROPE

ACFC/OP/II(2007)002

Strazburg, 9 juli 2008 g.

**SAVJETODAVNI KOMITET OKVIRNE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU
NACIONALNIH MANJINA**

Drugo mišljenje za bivšu jugoslovensku Republiku Makedoniju

doneseno 23 februara 2007 g.

IZVRŠNO REZIME

Od donošenja Prvog mišljenja Savjetodavnog komiteta u maju 2004 g., vlast bivše jugoslovenske Republike Makedonije je napravila nove napore da poboljša sprovođenje Okvirne konvencije. Koraci preduzeti na zakonodavnom i institucionalnom nivou kao dio sprovođenja Ohridskog dogovora predstavljaju solidnu osnovu za povećanje zaštite pripadnika nacionalnih manjina.

Učešće pripadnika zajednica manjina progresivno raste. Albanska zajednica ima posebno aktivnu ulogu u političkom životu zemlje na nacionalnom i lokalnom nivou. Preuzeti su značajni naponi u proširenju upotrebe jezika manjina u komunikaciji sa i u okviru javnih organa. Povećane su mogućnosti za izučavanje albanskog jezika i nastave na albanskom jeziku. Takođe ima i određeni napredak u pristupu pripadnika manjine ka medijima.

Bez obzira na uložene napore za jačanje poštovanja i razumjevanja, međuetnički dijalog ostaje i dalje ograničen i ima slučajeve diskriminacije pripadnika različitih etničkih zajednica. Povećano odvajanje djece i mladih pripadnika različitih zajednica u obrazovanju i slobodnim aktivnostima je razlog za brigu.

Potrebe manjih zajednica zaslužuju veću pažnju. Neophodni su odlučni naponi u sprovođenju Nacionalne strategije za Rome u cilju rješavanja ozbiljnih problema i diskriminacije sa kojom se još uvijek suočavaju Romi u odnosu na zapošljavanje, stanovanje, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje.

SADRŽAJ

I. GLAVNI NALAZI

Postupak monitoringa

Obuhvatanje primjene okvirne konvencije

Opšti zakonodavni i institucionalni okvir

Borba protiv diskriminacije

Tolerancija i međuetnički odnosi

Pristup medijima i zastupljenost u medijima

Upotreba jezika nacionalnih manjina u komunikaciji sa javnim organima i sa strane javnih organa

Obrazovanje

Učesće

Položaj Roma

II. NALAZI ČLAN PO ČLAN

Član 3 Okvirne konvencije

Član 4 Okvirne konvencije

Član 5 Okvirne konvencije

Član 6 Okvirne konvencije

Član 7 Okvirne konvencije

Član 8 Okvirne konvencije

Član 9 Okvirne konvencije

Član 10 Okvirne konvencije

Član 11 Okvirne konvencije

Član 12 Okvirne konvencije

Član 13 Okvirne konvencije

Član 14 Okvirne konvencije

Član 15 Okvirne konvencije

Član 16 Okvirne konvencije

Član 18 Okvirne konvencije

III. Ključne primjedbe

Pozitivni aspekti

Pitanja koja prouzrokuju brigu

Preporuke

**SAVJETODAVNI KOMITET OKVIRNE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU
NACIONALNIH MANJINA**

**DRUGO MIŠLJENJE ZA BIVŠU JUGOSLOVENSKU REPUBLIKU
MAKEDONIJU**

1. Savjetodavni komitet je podnio ovo mišljenje 23 februara 2007 g. u saglasnosti sa članom 26(1) Okvirne konvencije i Pravila 23 Rezolucije (97)10 Komiteta ministara. Nalazi se zasnivaju na informacijama, sadržanim u Izvještaju države (u daljem tekstu Izvještaj države) dobijenim 16-og juna 2006 g., i drugim pismenim izvorima kao i informacijama koje je Savjetodavni komitet dobio u kontaktima sa vladinim i predstavnicima nevladinih sektora u toku njegove posjete Skoplju, Tetovu i Strugi od 27 do 29 novembra 2006 g.
2. U Dijelu II niže, su sadržani glavni nalazi Savjetodavnog komiteta za ključna pitanja koja se odnose na sprovođenje Okvirne konvencije sa strane bivše jugoslovenske Republike Makedonije. Ovi nalazi su odraz detaljnijih nalaza po kojima svaki član sadržan u Dijelu II koji obuhvata one uredbe Okvirne konvencije za koje bi Savjetodavni komitet želio da pokrene pitanja od suštinskog značenja.
3. U oba dijela ima mnogo uputstava za posljedične aktivnosti nalaza prvog monitoring ciklusa po Okvirnoj konvenciji sadržanih u Prvom mišljenju Savjetodavnog komiteta za bivšu jugoslovensku Republiku Makedoniju donesenog 27-og maja 2004 g. a i u Rezoluciji Komiteta Ministara donesenoj 15-og juna 2005 g.
4. Ključne primjedbe sadržane u Dijelu III bi mogle poslužiti kao osnova predstojećim zaključcima i preporukama Komiteta ministara za bivšu jugoslovensku Republiku Makedoniju.
5. Savjetodavni komitet očekuje produženje dijaloga sa vlastima bivše jugoslovenske Republike Makedonije kao i sa predstavnicima nacionalnih manjina i ostalih koji su involvirani u sprovođenje Okvirne konvencije. U cilju da se unaprijedi inkluzivan i transparentan proces Savjetodavni komitet posebno podstiče vlast da ovo mišljenje objave poslije njegovog dobivanja.

1. GLAVNI NALAZI

Postupak monitoringa

6. Bivša jugoslovenska Republika Makedonija primjenjuje konstruktivan prilaz monitoring procesu Okvirne konvencije. Vlasti su odlučile rano objaviti Mišljenje Savjetodavnog komiteta i u oktobru 2005 g. održali seminar praćenja aktivnosti Mišljenja u cilju da se diskutira o zaključcima Prvog monitoring ciklusa sa predstavnicima nacionalnih manjina i Savjetodavnog komiteta.
7. Savjetodavni komitet pozdravlja volju vlasti da produže dijalog za sprovođenje Okvirne konvencije u kontekstu Drugog monitoring ciklusa. Ipak, Komitet primjećuje da dok sa jedne strane Izvještaj države sadrži detaljan opis posljednjih događaja zakonodavnog i političkog plana u sferi zaštite manjina, sa druge strane Izvještaj daje samo ograničene informacije za uticaj ovih mjera na faktički položaj prisegnutih lica i zajednica. U vezi sa ovim će biti korisne sveobuhvatnije i djelotvornije konsultacije sa građanskim društvom u procesu pravljenja Izvještaja države. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom primjećuje da Okvirna konvencija i njeni monitoring mehanizmi su poznati među organizacijama manjina i NVO u oblasti ljudskih prava, uključujući i Romske NVO koje su aktivno uključene u različite aktivnosti za podizanje svijesti za Okvirnu konvenciju koji su organizovani u zemlji u prošlim godinama.

Obuhvatanje primjene Okvirne konvencije

8. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom zabilježava da je bivša jugoslovenska Republika Makedonija formalno proširila obuhvatanje primjene Okvirne konvencije na Bošnjake i primjećuje da je Deklaracija deponovana ratifikacijom Okvirne konvencije posljedično promjenjena. Istovremeno, Savjetodavni komitet izražava žaljenje da revidirana deklaracija za razliku od prvične ograničava primjenu Konvencije samo na državljane.
9. Vlasti i dalje treba da produže dijalog započet sa Egipćanima koji tradicionalno žive u državi u odnosu na mjere za podršku očuvanja i razvoja njihovog identiteta i kulture. Pored toga, vlasti u saradnji sa potencijalno prisegnutim licima može razgledati mogućnost uključenja pripadnika drugih grupa, uključujući i nedržavljanke kao što odgovara u primjeni Konvencije član po član.

Opšti zakonodavni i institucionalni okvir

10. Od prvog monitoring ciklusa po Okvirnoj konvenciji bivša jugoslovenska Republika Makedonija je napravila napore za dalji razvoj svog zakonodavstva i institucionalnog okvira u vezi sa sprovođenjem Okvirne konvencije. Pozitivni koraci uključuju nedavno donošenje Zakona jednakih mogućnosti između muškaraca i žena a razgovara se i za druge važne inicijative, kao što je moguće

donošenje novog Zakona za jezike i novog Zakona za vjerske zajednice. Suštinske važnosti je konsultirati nacionalne manjine i uzeti u obzir pitanja koja su predmet njihove zabrinutosti u relevantnom zakonodavnom procesu.

11. Najveći dio aktivnosti zakonodavnog i institucionalnog nivoa su povezani Ohridskim okvirnim mirovnim dogovorom¹ koji zajedno sa ustavnim promjenama donesenim 2001 godine stvaraju solidnu osnovu za povećanje nivoa zaštite pripadnika nacionalnih manjina u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji. Ipak, suštinske važnosti je na svim relevantnim poljima vlasti da obezbjede u saglasnosti sa Okvirnom konvencijom, da posvjete dužnu pažnju stanju i realnim potrebama svih etničkih zajednica, uključujući i manje zajednice. Ovo je prioritetne važnosti s obzirom na to da manje zajednice ne ispunjavaju prag od 20% koji je potreban da mogu iskoristiti specifične zaštitne mjere u oblastima kao što je obrazovanje ili upotreba jezika, osim makedonskog.
12. Još jedna važna aktivnost je tekuće sprovođenje procesa decentralizacije zasnovanog na zakonu za lokalnu samoupravu iz 2002 godine i sljedstvenih zakonodavnih promjena. Savjetodavni komitet bilježi da dok sa jedne strane decentralizacija treba pomoći u jačanju djelotvornog učešća i zaštite nacionalnih manjina u ključnim sektorima, kao što su obrazovanje, kultura i zdravstvo, s druge strane praktično sprovođenje ovog procesa i danas ostaje važan izazov vlastima i na centralnom i na lokalnom nivou.

Borba protiv diskriminacije

13. Bivša jugoslovenska Republika Makedonija je produžila praviti napore u borbi protiv diskriminacije i poboljšanje svijesti za ovu pojavu, osobito aktivnostima Narodnog pravobranioca i njegovih regionalnih kancelarija. U vezi sa ovim, Savjetodavni komitet bilježi preuzimanje važnih mjera ubrzavanja sprovođenja načela za pravičnu zastupljenost etničkih zajednica u skladu sa zahtjevima Ohridskog dogovora.
14. Ipak ostaju nedostaci uključujući zakonodavno nivo gdje je potrebno donjeti sveobuhvatno zakonodavstvo za borbu protiv diskriminacije. Iako jako malo slučajeva su upućeni sudovima, izvještaji indiciraju da pojave netolerancije i diskriminacije i dalje ostaju problem. Oni su uglavnom usmjereni ka Romima, ali i pripadnicima drugih nacionalnih manjina u takvim sferama kao što su zapošljenje, stanovanje, zdravstvena zaštita, obrazovanje i javne službe. Položaj žena, pripadnica različitih grupa, zaslužuje posebnu pažnju.

Tolerancija i međuetnički odnosi

15. Iako su već preuzeti koraci za povećanje uzajamnog poštovanja i razumjevanja između svih koji žive na teritoriji bivše jugoslovenske Republike Makedonije,

¹ Ohridski okvirni dogovor avgusta 2001 godine je stavio kraj oružanom konfliktu iz 2001 godine između albanskih pobunjenika i makedonskih vladinih snaga.

komunikacija i interakcija između Makedonaca i Albanaca ostaje ograničena. Savjetodavni komitet je posebno zabrinut zbog etničkih barijera koje i dalje sprečavaju međukulturni dijalog između djece pripadnika različitih etničkih grupa u obrazovanju i njihovoj svakidašnjici. Takođe, javljaju se i nedostaci u odnosu doprinosa medijuma unapređenju tolerancije i komunikacije između različitih grupa.

16. Ipak ohrabruje što se preuzimaju inicijative od strane građanskog društva usmjerene poboljšanju ovakvog stanja. Takođe su preuzeti pozitivni koraci za rješavanje nedostataka u postupanju sa pripadnicima nacionalnih manjina od strane policije.
17. Takođe zabrinjava položaj Roma, Aškali i Egipćana koji su pobjegli sa Kosova, a neki su suočeni problematičnim prisilnim vraćanjem.

Pristup medijima i zastupljenost u medijumima

18. Preuzeti su pozitivni koraci za poboljšanje pristupa javnim radio i televizijskim programima pripadnika različitih etničkih zajednica i obezbjeđenju njihovog učešća u odborima javnih medijuma. Takođe postignuto je poboljšanje regulatornog nivoa uključujući i odnos pristupa manjina privatnim medijima. Potrebni su pojačani napor za proširenje pristupa medijima pripadnika brojno manjih zajednica posebno na lokalnom nivou i poboljšanje slike manjina koja se prenosi putem medija.
19. Posebno zabrinjava da, kao što je naglašeno u mnogim izvještajima, medijumi u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji i dalje su u velikoj mjeri podjeljeni po etničkoj liniji.

Upotreba jezika nacionalnih manjina u komunikaciji sa javnim organima i sa strane javnih organa

20. Iako ostaju nedostaci uključujući u određenim slučajevima zbog nedostatka političke volje, ima određenih pozitivnih pomjeranja naprijed u zakonodavstvu i praktici u odnosu upotrebe jezika manjina u kontekstu ličnih imena, ličnih dokumenata i toponima. Pored toga, zabilježen je napredak u upotrebi ovih jezika u komunikaciji sa i u okviru javnih organa lokalnog i centralnog nivoa. Ovo se uglavnom odnosi na albanski jezik, koji u saglasnošću sa Ohridskim dogovorom može da se koristi kao oficijalni jezik na nacionalnom nivou i u opštinama gdje ovaj jezik priča više od 20% stanovništva.
21. Ima manje informacija za praktičnu upotrebu u odnosu na toponime i u kontaktima sa lokalnim upravnim organima, jezicima kojim pričaju brojno manje zajednice kao što su Turci, Romi i Srbi, u opštinama gdje su ispunjeni zakonski uslovi. U vezi sa ovim i u odnosu na druga pitanja u ovom kontekstu,

Savjetodavni komitet smatra da je od izuzetne važnosti tekuća debata za moguće donošenje Zakona za upotrebu jezika.

Obrazovanje

22. Iako se još uvijek javljaju nedostaci, postignuti su važni koraci za proširenje izučavanja albanskog jezika i nastave na albanskom jeziku, uključujući i univerzitetsko nivo. Takođe se preuzimaju inicijative da se obezbijede povećane mogućnosti za Srbe, Turke i Bošnjake za izučavanje njihovih jezika iako u ovom kontekstu su potrebni konkretniji rezultati. Donesena je široka lepeza konkretnih mjera za poboljšanje položaja Roma u oblasti obrazovanja.
23. Ipak se čini da je dostupnost obrazovanju maternjeg jezika ostalo ograničeno za manje etničke zajednice. Uopšte, poteškoće koje su rezultat sprovođenja procesa decentralizacije i nedostatak sredstava podjednako utiču na obezbjeđenje obrazovanja pripadnika manjina i većina. Limitirani kontakti između učenika i nastavnika pripadnika različitih zajednica (posebno makedonskih i albanskih) pretstavljaju pitanje koje prouzrokuje posebnu brigu koja traži odlučne aktivnosti sa strane Vlade. Pored toga, domaće zakonodavstvo još uvijek ne dozvoljava privatne osnovne škole.

Učešće

24. Zbog postupnog sprovođenja načela pravične zastupljenosti predviđenog u Ohridskom dogovoru i promjenjenom Ustavu, učešće pripadnika etničkih zajednica u najvećem djelu javnih institucija je progresivno povećano. Albanci igraju posebno aktivnu ulogu na političkoj sceni i u vladi i u opoziciji.
25. Ostaju nedostaci u odnosu na zastupljenost različitih zajednica u strukturama sprovođenja zakona, kao i u pravosuđu, čime su posebno pogođene brojno manje zajednice. Takođe, iako s jedne strane u određenom broju opština su osnovani konsultativni komiteti za međuetničke odnose, uticaj ovih novih tjela ostaje ograničen. Takođe se javljaju poteškoće u odnosu učešća pripadnika većine u oblastima gdje ova lica su de fakto u poziciji manjine.

Položaj Roma

26. Bez obzira na napore koje vlasti prave u cilju poboljšanja stanja Roma u određenom broju oblasti mnogo Roma se još uvijek suočavaju sa diskriminacijom i socijalnom isključenošću, a primjećuju se i ozbiljni problemi u oblastima kao zapošljavanje, stanovanje, lični dokumenti, zdravstvena zaštita i obrazovanje. Potrebni su odlučniji napor u cilju obezbjeđenja potpunog i djelotvornog sprovođenja Nacionalne strategije za Rome i odgovarajući Nacionalni Akcioni plan.

27. Iako su preuzete pozitivne mjere za poboljšanje odnosa Roma i policije, još uvijek se javljaju slučajevi zloupotrebe sa strane policije usmjereni protiv Roma. Konkretno mjere preduzete za sprečavanje i rješavanje ovakvih problema treba i dalje pojačavati. Potrebni su usaglašeni napori u cilju povećanja učešća Roma u javnom životu.

2. NALAZI ČLAN PO ČLAN

Član 3 Okvirne konvencije

Obuhvatanje lica primjenom Okvirne konvencije

Nalazi prvog ciklusa

28. U svom prvom mišljenju Savjetodavni komitet pozdravlja aktivnosti vlasti koje vode fleksibilnijem prilazu obuhvatanja lica primjenom Okvirne konvencije i izražavaju mišljenje da može da se razgleda mogućnost uključivanja pripadnika drugih grupa, uključujući i nedržavljanke kao što odgovara u obuhvatanju Okvirne konvencije na osnovu član po član.
29. Savjetodavni komitet takođe primjećuje da su Egipćani nezadovoljni odbivanjem vlasti da priznaju njihov poseban identitet i željeli bi da iskoriste zaštitu po Okvirnoj konvenciji. Vlasti se potstiču da obezbijede poštovanje identiteta ovih lica kao i da razgledaju mogućnost uključivanja i ove grupe u obuhvatanju lica primjenom Okvirne konvencije.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

30. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom primjećuje da u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji obuhvatanje lica primjenom Okvirne konvencije je proširen na grupe navedene u prvičnoj deklaraciji makedonskih vlasti podnesene ratifikacijom Okvirne konvencije čime su sada obuhvaćeni pripadnici Bošnjačke zajednice. Po revidiranoj deklaraciji poslatoj Vjeću Evrope u junu 2004 g. "termin "nacionalne manjine" upotrebljen u okvirnoj konvenciji i uredbe iste konvencije se primjenjuju na građane Republike Makedonije koji žive u okviru njenih granica i koji su dio albanskog naroda, turskog naroda, vlaškog naroda, srpskog naroda, romskog naroda i bošnjačkog naroda".
31. Savjetodavni komitet sa interesovanjem uzima u obzir tekuću diskusiju na domaćem i na nivou bilateralne saradnje, za pitanje da li da se uključe i hrvati u mjere zaštite nacionalnih manjina u saglasnošću sa njihovim zahtjevima. Komitet pozdravlja otvoreni pristup vlasti i potstiče ih da produže ove diskusije u konsultacijama sa predstavnicima ugroženih lica.

b) Nerješena pitanja

32. U toku njihovog dijaloga sa Savjetodavnim komitetom, Egipćani² su potvrdili svoju želju da dobiju sredstva od države za zašuvanje svoje kulture i da mogu

² Prema posljednjem popisu oko 4.000 lica se izjasnilo kao Egipćani. Ipak, prema neoficijalnim procjenama, njihov broj je veći.

efektivno učestvovati u javnim radovima. Vlasti su započele dijalog sa njihovim predstavnicima no diskusije nisu napredovale prema očekivanjima ove zajednice i ne može se govoriti o konkretnom napredku ovog pitanja. Takođe, Savjetodavni komitet primjećuje da vlasti a i veći dio stanovništva smatra ova lica Romima i ne predstavljaju posebnu etničku grupu. Pored toga stav društva ka njima dovodi do njihove marginalizacije što utiče na njihovu samo-percepciju.

33. Savjetodavni komitet sa žaljenjem primjećuje da sa jedne strane cilj revidirane deklaracije Vlade da se proširi obuhvatanje Okvirne konvencije na Bošnjake a istovremeno sa njom se ograničava obuhvatanje samo na državljane bivše jugoslovenske Republike Makedonije. Takav korak je suprotan naporima za razvijanje pažljivijeg prilaza upotrebe kriterijuma za državljanstvo u oblasti zaštite manjina³.

Preporuke

34. Savjetodavni komitet potstiče vlasti da produže primjenjivati fleksibilan i dinamičan prilaz obuhvatanju lica primjenom Okvirne konvencije. Komitet potstiče vlasti da razgledaju mogućnost za uključnje, putem Okvirne konvencije, pripadnike ostalih grupa koje su projavile interes za zaštitu po ovoj konvenciji. Ovo treba uključiti i nedržavljanke kao što odgovara prema svakom članu. U vezi sa ovim, vlasti treba da revidiraju njihovu nedavno donesenu odluku da uvedu novi kriterijum za državljanstvo u njihovu deklaraciju.
35. Vlasti treba posebno da produže njihov dijalog sa Egipćanima u cilju zajedničkog razgledavanja mjera potrebnih za očuvanje njihovog identiteta i omogućavanju efektivnog učešća u javnim poslovima.

Prikupljanje podataka

Nalazi prvog ciklusa

36. U svom prvom mišljenju Savjetodavni komitet je istaknuo važnost sigurnih podataka za etnički sastav stanovništva i primjetio da posebno pripadnici manjina osporavaju rezultate popisa stanovnika. Zato, Savjetodavni komitet potstiče vlasti da razgledaju mogućnost da dopune ovu informaciju drugim statističkim pregledima pridržavajući se načela predviđenih u Preporuci br. (97)18 u vezi sa zaštitom ličnih podataka sakupljenih i obrađenih u cilju statistike.

Sadašnje stanje

- a) Pozitivni aspekti

³ Pogledajte isto tako Izvještaj Venecijanske Komisije za nedržavljanke i prava manjina, CDL-AD (2007)001, od 18 januar 2007 godine.

37. Savjetodavni komitet primjećuje da vlasti posjeduju najrazličitije podatke, sortirane kriterijumima kao uzrast, pol, geografska rasprostranjenost itd. , za broj i stanje pripadnika etničkih zajednica u različitim sektorima i da u cilju prikupljanja takvih podataka periodično se sprovode sociološke studije i pregledi.
- b) Nerješena pitanja
38. Savjetodavni komitet primjećuje da još uvijek ima suprotstavljenih gledišta na rezultate popisa stanovnika⁴. Savjetodavni komitet smatra da se ovi rezultati trebaju razgledavati uporedno sa najnovijim podacima posljednjih demografskih i socioloških studija u cilju obezbjeđenja pragmatične i fleksibilne implementacije politike u odnosu na manjine u različitim sektorima.
39. Savjetodavni komitet takođe primjećuje da u kontekstu mjera preduzetih za sprovođenje načela pravične zastupljenosti, zvanične vlasti u velikoj mjeri upotrebljavaju podatke povezane sa etničkim porijeklom lica koji se redovno prikupljaju i objavljuju. Savjetodavni komitet smatra u ovom kontekstu da je neophodno vlasti da obezbjede neobavezan karakter bilo kojeg pitanja vezanog sa etničkim porjeklom lica i prikupljanjem podataka i njihova obrada potpuno da je u saglasnosti sa međunarodnim normama za upotrebu i zaštitu privatnih podataka.

Preporuka

40. Nadležni organi za prikupljanje i obradu podataka u vezi etničkog porijekla trebaju obratiti pažnju pravima svakog pripadnika nacionalne manjine “slobodno da izabere želi biti tertian kao manjina ili ne”, predviđeno u članu 3 Okvirne konvencije kao i načela utvrđenih u Preporuci (97)18 Komiteta Ministara u vezi sa zaštitom ličnih podataka prikupljenih i obrađenih u cilju statistike. Pri planiranju politike i raspodjele sredstava, popisni podaci za etnički sastav stanovništva treba da se dopune sa drugim podacima posljednjih demografskih i socioloških pregleda.

Član 4 Okvirne konvencije

Pravni i institucionalni okvir za borbu protiv diskriminacije

Nalazi prvog ciklusa

41. U svom prvom mišljenju Savjetodavni komitet je utvrdio nedostatke u odnosu na pravni okvir za zaštitu od diskriminacije i potstiče vlasti da prošire obuhvatanje na zakonske anti-diskriminatorne uredbe. Pored toga, Komitet potstiče vlasti da intenziviraju njihove napore i daju odgovarajuće priznanje i podršku za rad Narodnog pravobranitelja.

⁴ Prema popisu stanovnika iz 2002 godine, od 2.022.547 stanovnika, ima 1.297.981 Makedonaca (65.2%), 500.983 Albanaca (25.2%), 77.959 Turaka (3.9%), 53.879 Roma (2.7%), 9.695 Vlaha (0.5%), 35.939 Srba (1.8%), 17.018 Bošnjaka (0.8%) i 20.993 ostalih (1.0%).

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

42. Savjetodavni komitet pozdravlja fakt da je Narodni pravobranitelj sada dobro etablirana institucija u institucionalnim okvirima države i da se organizuju informativne i kampanje za podizanje svijesti, uključujući i regionalne kancelarije Narodnog pravobranitelja da bi se upoznala javnost i državna uprava sa ovom institucijom. Komitet dalje primjećuje da informativni i materijal za podizanje svijesti se diseminira na jezike nacionalnih manjina i ovi jezici se mogu koristiti za podnošenje pretstavki Narodnom pravobranitelju.
43. Savjetodavni komitet primjećuje da između drugog, Narodni pravobranitelj je nadležan za nadzor u sprovođenju načela nediskriminacije i pravične zastupljenosti etničkih zajednica u javnim organima, kao i za njegovu primjenu od stupanja na snagu 2006 g. i Zakona za rodbinske jednakosti. Ipak, prema informacijama datim od Narodnog pravobraniteljstva, Narodni pravobranitelj je dobio mali broj pretstavki protiv etničke diskriminacije od pripadnika nacionalnih manjina.

b) Nerješena pitanja

44. Savjetodavni komitet uzima u obzir suprotstavljene poglede izražene u toku posjete komiteta bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji u odnosu potrebe za posebnim zakonom protiv diskriminacije čime su predstavnici određenih državnih organa izrazili stav da nije potreban poseban zakon. Ipak se primjećuje da iako član 9 Ustava predviđuje opštu zaštitu od diskriminacije, postojeće zakonodavstvo ne predviđa konkretne kazne za prekršaje ove garantovane zaštite.
45. Takođe, kao što iznose različiti izvori⁵, oblasti kao što su stanovanje, zdravstvena zaštita i pristup javnim službama nisu obuhvaćeni konkretnim zakonodavstvom protiv diskriminacije, a postojeće antidiskriminatorne uredbe su nejasne, ne definišu posljedice u slučaj prekršaja, rjetko se koriste u sudu a neke od njih predviđaju neodgovarajuće zahtjeve u odnosu na državljanstvo. Takođe se ističe da član 319 Krivičnog zakonika koji kriminalizira potsticanje nacionalne ili vjerske mržnje, neusaglašavanja i netolerancije (bez predviđanja konkretne zaštite rasne ili etničke diskriminacije) rjetko ako i uopšte se koristi u postupcima pred sudom.
46. Prema nevladinim izvorima ovakva situacija kao i mnogo mali broj pretstavki do Narodnog pravobranitelja protiv etničke diskriminacije bi mogle biti izraz nedostatka povjerenja od strane javnosti u postojećim institucijama za zaštitu

⁵ Između drugog, pogledajte Komitet Ujedinjenih Nacija za ekonomska, socijalna i kulturna prava. Pregled Izvještaja podnesenih od država članica po članovima 16 i 17 Pakta, zaključna sagledavanja, bivša jugoslovenska Republika Makedonija, 24 novembar 2006, E/C.12/MKD.CO/1.

ljudskih prava uključujući i narodnog pravobranitelja kao i nepovjerenje u dostupne pravne lijekove. Ipak, Savjetodavni komitet primjećuje da se i dalje javljaju slučajevi diskriminacije protiv pripadnika nacionalnih manjina, posebno Roma, Albanaca i Turaka.

47. Važno je obezbjediti da kampanje za podizanje svijesti stižu svim potencijalnim podnosiocima pretstavki i da je javnost upoznata sa načelom nediskriminacije i relevantnih zakonskih standarda. Dok sa jedne strane pozdravlja napore koji su već preduzeti na ovom polju, Savjetodavni komitet primjećuje da njih preuzimaju najčešće NVO sa ograničenim kapacitetima i resursima koji često rade projekte koji zavise od međunarodne finansijske podrške.

Preporuke

48. Vlasti trebaju preispitati postojeće uredbe protiv diskriminacije i preduzeti neophodne zakonske korake, uključujući kao što je cjelishodno, donošenje sveobuhvatnog zakonodavstva protiv diskriminacije. Ovim se obezbjeđuje da domaće zakonodavstvo predviđa odgovarajuće zaštitne mjere protiv etničke diskriminacije na svim poljima i djelotvorne lijekove pravi dostupnim potencijalnim žrtvama.
49. Trebaju se preduzeti odlučniji naponi da se poveća javna svijest za ljudska prava i aktivnosti u borbi protiv diskriminacije uključujući i podršku NVO aktivnih na ovom polju u cilju povećanja njihovih kapaciteta. Treba i dalje podržavati Rad Narodnog pravobranitelja u ovom kontekstu. Takođe su potrebne odgovarajuće mjere za dobivanje najnovijih informacija za slučajeve diskriminacije protiv pripadnika nacionalnih manjina kao i borba protiv i kažnjavanje ovakvih pojava.

Potpuna i efektivna ravnopravnost - Položaj Roma

Nalazi prvog ciklusa

50. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet primjećuje diskriminiračku praksu u odnosu na Rome u najvećem djelu oblasti i poziva vlasti da preduzmu odgovarajuće mjere i korigiraju stanje. Dalje, Komitet poziva vlasti da donesu Nacionalnu strategiju za Rome, pridruženu odgovarajućim finansijskim sredstvima u cilju smanjenja socio-ekonomske razlike između Roma i ostatka stanovništva.
51. Savjetodavni komitet takođe primjećuje probleme kojima se suočavaju određeni pripadnici nacionalnih manjina, naročito Albanci i Romi pri dobivanju državljanstva što ima za rezultat negativne posljedice u smislu pristupa ka socijalnim, političkim i ekonomskim pravima. Vlasti su bili pozvani da posvete neophodnu pažnju problemima kojima se suočavaju ova lica u postupku za dobivanje državljanstva po osnovu rođenja.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

52. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom primjećuje da u periodu poslje prvog mišljenja u suradnji sa Romima je definisana Nacionalna strategija za Rome, koju je Vlada donjela na javnoj debati u januaru 2005 godine. Takođe je pripremljen Nacionalni Akcijski plan za sprovođenje strategije u četiri prioritetne oblasti: zapošljenje, stanovanje, obrazovanje i zdravstvena zaštita. Organizuju se i aktivnosti za podizanje javne svijesti da bi se potstakle relevantne lokalne vlasti da donesu lokalne Akciske planove i odrede namjenska sredstva za ovaj cilj u okviru lokalnih budžeta. Takođe je predviđeno ova sredstva da budu dopunjena na osnovu projekata koje treba podnijeti do Ministarstava nadležnih za određene oblasti. Dalje, vlasti su aktivno uključeni u dekadu Roma (2005-2015), inicijativa pokrenuta od osam zemalja Centralne i Jugoistočne Evrope u cilju obezbjeđenja okvira za aktivnosti Vlada u cilju da se ubrza socijalna uključenost i poboljšaju ekonomski i socijalni položaj Roma u cjelom regionu.

53. Prema ocjeni prve godine od sprovođenja Strategije i Nacionalnog Akciskog plana, predstavnici Ministarstva za rad i socijalnu politiku upućuju na ohrabrujuće rezultate, osobito na polju obrazovanja i zapošljenja. U odnosu na zapošljenje, sprovode se aktivne mjere da se pomogne Romima da steknu kvalifikacije kao i aktivnosti za obezbjeđenje informacija i obuke za započinjanje malih porodičnih biznisa nadopunjeno naporima da se potstiču poslodavci da zapošljavaju Romi. Takođe su preuzete razne mjere u cilju olakšanja pristupa Roma socijalnim i pravima od oblasti zdravstvene zaštite. (Pogledajte Izvještaj države za više informacija).

b) Nerješena pitanja

54. Dok sa jedne strane Savjetodavni komitet pozdravlja napore koje je Vlada napravila u nekoliko prošlih godina, Komitet je ipak zabrinut zbog postojeće razlike koja odvaja Rome od ostatka stanovništva i problema kojima se Romi suočavaju na svim poljima. Zbog nedostatka odgovarajućih sredstava i potrebne političke volje, javljaju se kašnjenja i ozbiljni problemi u sprovođenju Nacionalne strategije i Akcionog plana za Rome, dok glavne ciljne grupe ne mogu uvijek iskoristiti dobitke donešenih mjera. Savjetodavni komitet primjećuje da iako relevantna ministarstva opredjeljuju sredstva, veliki dio mobiliziranih sredstava dolazi od međunarodnih donatora, što stvara problem u smislu kontinuiteta.

55. Savjetodavni komitet izražava zabrinutost zbog toga što 70% romskog stanovništva živi u divogradnjama i je stalno izloženo prjetnjama iseljavanja iz prebivališta u kojima često nedostaju osnovne usluge i infrastruktura, voda, struja i pristupni putevi. Takođe, iako problem nezaposlenosti je opšti problem i pogađa sve zajednice⁶ bez obzira da li je riječ o manjinskim ili većinskim zajednicama,

⁶ Prema informacijama neoficijalnih izvora i vlasti, oko 40% stanovništva u zemlji je nezapošljeno.

Romi⁷ su najviše pogođeni sa obzirom na to da je 70% njih u momentu bez formalnog zapošljenja. Mnogo Roma ima malo šansi da nađe zapošljenje sa obzirom na generalno nizak nivo obrazovanja (većina njih ima samo osnovno obrazovanje) i nivo kvalifikacija, kao i zbog diskriminacije tržišta rada.

56. Neki od njihovih predstavnika tvrde da se Romi sistematski isključuju od baza podataka Agencije za zapošljavanje⁸, a razloge koje iznose neke od Agencija za zapošljavanje su nemanje osnovnog obrazovanja, koje je osnovni zahtjev za pristup ka tržištu rada i socijalnoj pomoći. Ipak, prema vlastima ovo nije uslov da bi lice bilo registrovano u relevantnim bazama podataka, a ovakvo tumačenje važećih pravila na ovom polju nije opravdano. Savjetodavni komitet je bio informisan da Ministarstvo rada i socijalne politike je donijelo instrukcije sa neophodnim objašnjenjima ovog pitanja. Romske NVO ističu da iako Vlada sa podrškom međunarodnih institucija već nekoliko godina sprovodi programe i projekte za zapošljavanje, Romi su isključeni iz njih zato jer ne mogu ispuniti zahtjeve u odnosu na osnovno obrazovanje da bi mogli učestvovati. Njihov nesigurni položaj evidentno traži prioritete i usmjerene aktivnosti sa strane Vlade.
57. Još uvijek se javljaju ozbiljni problemi u odnosu na pristup Roma ka socijalnoj pomoći i zdravstvenoj zaštiti, a često se javljaju i neprijateljski stavovi i diskriminirajuće prakse – kao što je odbijanje pružanja tretmana ili podlaganje segregaciji u bolnicama. Najveći broj Roma nemaju pristup osnovnim lijekovima i tretmanima i nisu u stanju platiti minimalne troškove za lijekove i ljekarske preglede.
58. Stanje Roma posebno zabrinjava. Pored problema sa kojima se suočavaju u oblasti obrazovanja, zapošljavanja i zdravstvene zaštite, Romi se suočavaju i sa diskriminacijom van i u okvirima romske zajednice. Savjetodavni komitet primjećuje da u cilju poboljšanja njihovog položaja, započeti su konkretni projekti u različitim sektorima. Sprovedene su aktivnosti za podizanje svijesti u odnosu na pitanja povezana sa obrazovanjem, zdravstvenom zaštitom i reproduktivnim pravima, čija ciljna grupa nisu samo Romi, već i relevantne institucije. Bez obzira na ove pozitivne korake, potrebni su izdržljiviji i bolje usmjereni naponi da bi se obezbjedile preuzete mjere da imaju realni uticaj na stanje lica u pitanju.
59. Problemi dobivanja pristupa ka obrazovanju, neprijateljski stavovi i prakse odvajanja kojima se suočavaju Romi ostaju izazov za Vladu iako su napravljeni značajni naponi i primjećuje se napredak na ovom polju (u vezi sa ovim, vidite Komentare za član 12).
60. Iako nekoliko stotina Roma dobijaju podršku (uključujući i finansijsku) u cilju pomoći dobivanja ličnih dokumenata, značajan broj njih još uvijek nemaju izvod

⁷ Prema rezultatima zadnjeg popisa, Romi predstavljaju 2.7% ukupnog stanovništva zemlje.

⁸ Prema predstavnicima Ministarstva za rad i socijalnu politiku, registrovano je oko 16.000 Roma u bazi podataka Centara za zapošljavanje, zaključno sa decembrom 2006 godine.

Matične knjige rođenih ili lične dokumente. Oni predstavljaju veliki dio onih koji još uvijek ne mogu dobiti državljanstvo i pored zakonodavnih promjena konkretno usmjerenih ka tome da im se olakša dobivanje državljanstva. Pripadnici albanske zajednice su isto tako zasegnuti ovim problemom. Savjetodavni komitet je zabrinut ovakvom situacijom, imajući na umu da je prema revidiranoj deklaraciji Vlade, obuhvat primjene Okvirne konvencije je ograničen na lica koja posjeduju državljanstva u zemlji. (Pogledajte nalaze po članu 3 gore).

61. Ipak, Romi nisu jedina zajednica pogođena socio-ekonomskim teškoćama. Prema njihovim predstavnicima, mnogi Turci su suočeni ozbiljnim socio-ekonomskim problemima, posebno na polju zapošljavanja, kao i diskriminirajuće prakse i problema pristupu obrazovanju u određenim regionima. Problemi sa stanovanjem takođe i dalje pogađaju pripadnike ove zajednice, posebno u ruralnim oblastima.
62. Poteškoće kojima se suočavaju pripadnice etničkih zajednica, pored Romkinja (Albanki i Turkinja) u oblasti obrazovanja, zapošljenja i zdravstvene zaštite, doprinosi iste da budu ranljivije u odnosu na diskriminaciju. Čini se da su one često podložene teškoćama i višestrukom diskriminacijom u njihovoj zajednici, kao i u društvu. Savjetodavni komitet primjećuje da njihov položaj sve više postaje prioritet u odnosu aktivnosti koje Vlada preuzima u saradnji sa NVO sektorom i pozdravlja fakt što same žene se mobilisu da rješe svoje probleme i povećaju svoje učešće u društvu. (U vezi sa ovim, pogledajte komentar prema članu 15 niže).

Preporuke

63. U tjesnoj saradnji sa Romima, vlasti trebaju intenzivirati njihove napore da obezbjede potpuno i djelotvorno sprovođenje Nacionalne strategije za Rome i Akciski plan, donesen od Vlade. Treba izvršiti redovne nezavisne ocjene za sprovođenje Strategije i hitno preuzeti odgovarajuće korake za borbu protiv diskriminacije protiv Roma na svim poljima. Treba odstraniti bilo koje neodgovarajuće zahtjeve u odnosu na prijavljivanja Agenciji za zapošljavanje. Vlasti treba da idu i korak dalje u olakšanju dobivanja ličnih dokumenata i da pomognu Romima, kao i drugim licima da dobiju državljanstva.
64. Takođe, potrebne su intenzivnije mjere za rješavanje socio-ekonomskih problema, kojima se suočavaju pripadnici drugih zajednicama, posebno Turci.
65. Vlasti treba da odgovore usmjerenim mjerama da bi povećale svjest i obezbjedile pomoć u relevantnim poljima, da bi se poboljšao položaj pripadnica različitih etničkih zajednica. U odnosu na teškoće kojima se suočavaju žene Romkinje u pristupu zapošljavanja, zdravstvenoj zaštiti i obrazovanju, potrebne su hitne aktivnosti. Trebaju se dodjeliti odgovarajući resursi u cilju obezbjeđenja sprovođenja Zakona za rodove jednakosti, što takođe bi bilo korisno i pripadnicima nacionalnih manjina.

Član 5 Okvirne konvencije

Očuvanje kulture pripadnika nacionalnih manjina

Nalazi prvog ciklusa

66. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet je utvrdio da državna podrška unapređenja kulturnog identiteta različitih zajednica, uključujući i njihovo historijsko nasljedstvo nije odgovarajuća i potstiću vlasti da preuzmu odgovarajuće mjere da koriguju ovakvo stanje.
67. Savjetodavni komitet uzima u obzir zabrinutost izraženu kod pretstavnika vlaške zajednice u odnosu na opstanak njihovog kulturnog identiteta, kojem prijete opasnost od asimilacije, smatraju oni i potstiću vlasti da obezbjede veću podršku očuvanju identiteta ove zajednice.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

68. Zaštita etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta zajednica je garantovana članom 48 Ustava, zajedno sa pravom slobodnog izražavanja, njegovanja i razvijanja različitih atributa njihovih identiteta i upotrebe simbola njihovih zajednica. Savjetodavni komitet primjećuje djela u saglasnosti sa ovim uredbama. U 2005 godini je donešen novi Zakon za upotrebu zastava, kojima se zaštićuje pravo etničkih zajednica na upotrebu njihovih zastava u opštinama, gdje pripadnici ne većinske zajednice predstavljaju više od 50% stanovnika. U praksi, ovaj zakon se odnosi na albansku zajednicu, koja jedinstveno može ispuniti uslov u odnosu na procenat stanovnika, a primjenjuje se u 16 od 84 opština u zemlji.
69. Prema izvještaju države, amandmani Zakona za kulturu iz 2003 godine su stvorili bolje uslove za finansiranje kulturnih projekata nacionalnih manjina, kao i njihovu zastupljenost u Savjetu kulture. Pored toga, godišnji programi u oblasti kulture, koje donosi Ministarstvo kulture sada se objavljuju na jezicima zajednica koje predstavljaju više od 20% stanovništva. U institucionalnom smislu, Sektor odgovoran za unapređenje i razvoj kulture etničkih zajednica, u okviru Ministarstva kulture, ima zadatak pružanja pomoći u očuvanju i razvoju kultura manjina, potstićući organizacije nacionalnih manjina da podnose visoko-kvalitetne projekte u oblasti kulture i obezbjeđujući da sa ovim projektima se postupa na nediskriminirački način. Visoko rukovodstvo u Ministarstvu kulture uključuje pretstavnike različitih zajednica koje važi i za Komisije odgovorne za selekciju projekata.
70. Savjetodavni komitet primjećuje da veliki broj kulturnih aktivnosti koje promovisu nacionalne manjine (Albanci, Turci, Vlasi, Srbi, Romi i Bošnjaci) dobijaju finansijska sredstva na godišnjoj osnovi od Ministarstva kulture, kao

kulturni projekti nacionalnog interesa. Država takođe podržava projekte u oblasti istraživanja, arheologije, bibliografije ili drugih polja posvećenih istoriji i kulturi manjina koje sprovode muzeji, istraživački zavodi etnologije, istorije, itd. (Pogledajte Izveštaj države za više informacija). Mora se okrenuti pažnja na napredak postignut u očuvanju i restauraciji kulturnih i istorijskih spomenika nacionalnih manjina, uključujući i puno primjeraka Islamske arhitekture. Savjetodavni komitet takođe primjećuje napredak u procesu povrata imovine vjerskih zajednica (Makedonske pravoslavne crkve i Islamske vjerske zajednice).

71. Decentralizacija u kulturi koja proizlazi iz zakonodavstva lokalne samouprave i promjena Zakona za kulturu takođe treba obezbjediti povoljnije uslove za afirmaciju kulture zajednica multikulturnog karaktera države. Opštine sada imaju veću odgovornost za institucionalnu i finansijsku podršku za projekte od posebnog značaja za lokalnu zajednicu, zatim za proces odlučivanja istorijskih spomenika, proslava, itd. Pored problema koji su neminovne u inicijalnoj fazi decentralizacije, postoji nada da ovaj proces može biti koristan u očuvanju i razvoju kultura različitih zajednica.

b) Nerješena pitanja

72. Uzimajući u obzir brojne aktivnosti manjina u oblasti kulture koji su bili podržani od Vlade, Savjetodavni komitet primjećuje da manjine smatraju da sredstva koje dodjeljuje država nisu dovoljna za njihove potrebe i da su ovim osobito pogođene manje zajednice, uključujući i one koje nisu pomenute u Ustavu. Prema predstavnicima ovih zajednica, obzirom na teško finansijsko stanje kojim se isti suočavaju, pomoć države je od suštinske važnosti za očuvanje kulture i identiteta ovih zajednica, a vlasti trebaju preuzeti odlučnije korake za njihovu podršku.

73. Romi su izrazili nezadovoljstvo time što se država nedovoljno zalaže za potsticanje njihovog učešća u kulturnom životu zemlje i u podršci ovog stava ističu nedostatak interesa vlasti za finansiranje istorijskih istraživanja kulture i tradicije njihove zajednice. Vlasi takođe ističu ozbiljne probleme u iznalaženju sredstava potrebnih za održavanje njihovog identiteta, koji prema njima je izložen riziku da nestane.

Preporuke

74. U saradnji sa predstavnicima manjina, vlasti treba da identifikuju sredstva za poboljšanje pristupa nacionalnih manjina ka finansijskoj podršci države za njihove aktivnosti u oblasti kulture.

75. Treba posvetiti odgovarajuću pažnju podršci manjih zajednica uključujući i one koje nisu pomenuti u Ustavu da bi im se omogućilo očuvanje i afirmacija identiteta preko jasnih i transparentnih postupaka.

Član 6 Okvirne konvencije

Tolerancija i međukulturni dijalog

Nalazi prvog ciklusa

76. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet je pozvao centralne i lokalne vlasti da preuzmu održljive napore za unapređenje tolerancije i međuetničkih odnosa. Primjećujući nizak nivo interakcije između različitih etničkih grupa, posebno Makedonaca i Albanaca, Komitet je pozvao vlasti da se bore protiv polarizacije društva po etničkoj liniji, osobito na polju obrazovanja.
77. Dalje, bilo je istaknuto da su potrebne mjerekoje bi potstakle medijume da obezbjede izbalansirano izvještavanje za pitanja manjina.
78. Vlasti su takođe pozvane da obrate posebnu pažnju na Rome, Aškale i Egipćane, koji su pobjegli sa Kosova i koji još uvijek žive u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji u uslovima krajnjeg siromaštva odbačeni na margine društva.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

79. Savjetodavni komitet primjećuje pozitivan razvoj u odnosu na napredak postignut u nekoliko prošlih godina na međukulturnom razumjevanju i dijalogu u odnosu između dvije najveće zajednice. Progresivno sprovođenje načela pravične zastupljenosti je faktor koji, zajedno sa paralelnim mjerama za podizanje svijesti, značajno doprinose ovom pozitivnom trendu.
80. Kao što se navodi u Izvještaju države, međuetničko razumjevanje u obrazovanju je prioritet Nacionalnog programa za razvoj obrazovanja u periodu od 2005-2015 godine, a u nastavnim programima se predviđa unapređenje tolerancije i uzajamnog poštovanja u osnovnom i srednjem obrazovanju putem časova građanskog obrazovanja i drugih predmeta. Pored toga, brojni projekti sprovedeni od Ministarstva obrazovanja, u saradnji sa NVO, i u mnogo slučajeva podrškom međunarodnih organizacija, posvećeni su podizanju svijesti tolerancije i poštovanja razlika.
81. Savjetodavni komitet primjećuje ovaj napredak i inicijative pokrenute u okviru građanskog društva na ovom polju. Komitet osobito uzima u obzir projekte sprovedene od ženskih organizacija, zajednica manjina, za unapređenje uzajamnog razumjevanja i dijaloga, osobito smanjivanju tenzija koje se pojavljuju između djece u odnosu na uvođenje dopunskih razreda na albanskom jeziku. Isto tako vrijedi spomenuti aktivnosti za podizanje svijesti usmjerenih ka ženama u opštinskim savjetima i članovima Vjeća, sprovedenih preko multietničke mreže ženskih organizacija.
82. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom uzima u obzir informaciju da ne samo pripadnici manjinskih grupa prave napore za izučavanje makedonskog jezika, već

i da ima tendencija između većine za izučavanje albanskog jezika u regionima sa stanovništvom mješanog sastava. Savjetodavni komitet se nada da će ovo doprinjeti uzajamnom razumjevanju i većem dijalogu između Makedonaca i Albanaca.

b) Nerješena pitanja

83. Iako uzima u obzir gorenavedeni napredak, Savjetodavni komitet primjećuje da društvo u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji ostaje polarizovano po etničkoj liniji i još uvijek su neophodni značajni naponi za postizanje izmirenja između Makedonaca i Albanaca. U cjelini, depolitizacija etničkih pitanja i de-etnizacija političke debate i procesa odlučivanja bi značajno doprinjele postizanju ovog cilja.
84. Savjetodavni komitet je osobito zabrinut zbog fakta da, kao što navode mnogi izvori, interakcija među pripadnicima dvije zajednice ostaje limitovana i u oblastima i opštinama pogođenim oružanim konfliktom, kao na primjer u Tetovu, gdje još uvijek nije prevaziđeno zatvaranje u samoj zajednici i nedostatak povjerenja. Ove prepreke za interakciju još više zabrinjavaju zbog toga što pogađaju mlade – u školama, svakodnevnom životu, javnim rekreativnim oblastima i drugim aspektima njihovog socijalnog života. Napori NVO sektora da približe mlade različitih zajednica nemaju uvijek podršku vlasti i imaju mali uticaj (pogledajte takođe nalaze prema članu 12 niže).
85. Što se odnosi do pripadnika manjih zajednica (kao što su Vlasi, Turci, Srbi i Bošnjaci) i pored toga što nemaju osobite probleme u integraciji i njihovoj socijalnoj prihvaćenosti, oni ipak imaju osjećaj da njihov doprinos raznovidnosti i bogatstvu društva se ne cjeni dovoljno.
86. Savjetodavni komitet je bio informisan da medijumi koji mogu igrati važnu ulogu u integraciji još uvijek nisu objektivni u izvještavanju za različite zajednice i ponekad daju pristrasnu sliku određenim etničkim grupama. Umjesto da promoviraju međuetnički dijalog i uzajamno razumjevanje, neki medijumi preferiraju da se ograniče u etničkom smislu i previše ispolitiziraju etnička pitanja za političke ili komercijalne ciljeve. Aktivnosti za podizanje svijesti i naponi za sprovođenje Kodeksa ponašanja novinara čini se da nema dovoljno uticaja u smislu sprječavanja sirenja etničkih stereotipa i negativnih stavova sa strane medijuma. Uredbe člana 319 Krivičnog Zakonika kojim se kriminalizira potsticanje mrznje rjetko se koristi.
87. Iako njihov broj je značajno umanjen, država još uvijek mora da rješi probleme kojim se suočavaju Romi, Aškali, Egipćani, koji su pobjegli sa Kosova, čiji pravni status nije razjašnjen i koji su u jako teškom položaju u svakom aspektu (krajnje loši uslovi za život, problem pristupu socio-ekonomskih prava, obrazovanja, itd.). Savjetodavni komitet primjećuje da su vlasti potpuno svjesne i zabrinute opsegom problema i da pored nedostatka resursa prave napore da iste rješe. Komitet dalje

primjećuje izvještaje o sprovođenju, sa strane vlasti krajem decembra 2006 godine, prvih rješenja za protjerivanje značajnog broja lica koja traže azil sa Kosova (oko 400) čiji zahtjevi su bili odbačeni i nakon žalbenog postupka. Obzirom na to da niti jedna prvostepena odluka nije promjenjena u žalbenom postupku, određeni NVO u oblasti ljudskih prava izrazili su sumnju u adekvatnost ovih mjera i ozbiljno kritikovali žalbeni postupak. Savjetodavni komitet smatra da vlasti treba da ispituju ove navode.

Preporuka

88. Vlasti trebaju intenzivirati napore za približavanje pripadnika različitih zajednica, posebno u etnički mješanim oblastima i pojačati mjere za podizanje svijesti u svim relevantnim sredinama, školama, lokalnim vlastima, medijumima, pravosudnom sistemu itd. Takođe, suštinske važnosti je da se obezbjedi poštovanje u svim sektorima važećeg zakonodavstva za borbu protiv diskriminacije, mržnje i netolerancije.
89. Važno je zaštititi neutralno i objektivno izvještavanje o međuetničkim pitanjima sa strane medijuma i izbjeći pritisak sa strane političkih partija na medijume. Treba podići svijest na ovom polju dopunskom obukom i samoregulirajućim mjerama profesionalno angažiranih lica u medijumima što takođe treba doprinjeti poboljšanju profesionalizma i nepristrasnosti novinara. Treba se posvetiti veća pažnja praćenju izvještavanja medijuma o pitanjima manjina.
90. Treba posvetiti posebnu pažnju na položaj Roma, Aškala i Egipćana, koji su pobjegli sa Kosova a vlasti trebaju obezbjediti sve mjere donešene u ovom kontekstu da uzmu u obzir specifičan položaj zasegnutih lica u smislu zadovoljavanja njihovih individualnih potreba.

Policiske aktivnosti i poštovanje ljudskih prava

Nalazi prvog ciklusa

91. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet primjećuje zabrinjavajuće slučaje nasilja i lošeg postupanja sa strane članova policije na pripadnike manjina, posebno Rome i Albance, kao i fakt da ovakvi slučajevi rijetko završavaju na sudu. Vlasti su pozvane da ispituju situaciju i sprovedu istragu za postupanje sa strane policije na podnesene žalbe u ovim slučajima.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

92. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom primjećuje da poslje realnog sagledavanja problema i potreba u ovoj oblasti, u policiji se sprovodi proces temeljite reforme i je donesen novi Zakon za policiju, kojim se obezbjeđuje potpuno poštovanje evropskih standarda. Sada, ljudska prava su poseban predmet Policijske

Akademije i započeta je saradnja sa NVO da bi se identifikovale prioritete oblasti djelovanja u kontinuitetu. U januaru 2004 godine, donesen je Kodeks postupanja policije i to je jedan od predmeta koji se izučavaju u okviru obuke policajaca. Priprema se novi predmet koji obuhvata specifične karakteristike policijskog djelovanja u multikulturnoj sredini.

93. U praksi su uvedeni multietnički policijski timovi u oblastima gdje stanovništvo pripada različitim etničkim zajednicama, a izgleda da prvi rezultati ohrabruju. Vlasti bi željele ovaj multikulturni pristup primjeniti na cjelov teritoriji države.
94. Savjetodavni komitet takođe primjećuje da policijska inspeksijska jedinica, formirana u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, uključuje pretstavnike različitih etničkih grupa i takođe prolazi kroz reforme.

b) Nerješena pitanja

95. I pored gorenavedenih mjera, nevladini izvori izvještavaju o problemima sa kojima se još uvijek suočavaju Romi u njihovim kontaktima sa policijom. Tako, oni izvještavaju o diskriminirajućim stavovima, neprijateljskom ponašanju i lošem postupanju sa strane određenih policajaca prema Romima, što u suštini može da se kvalifikuje kao maltretiranje u određenom broju slučajeva.
96. Isti izvori navode da policija i sudovi ne postupaju uopšte ili postupaju neodgovarajuće po ovim slučajevima i naglašavaju da pitanja diskriminacije i netolerancije nisu dovoljno prepoznati i za iste se ne sprovodi istrage.

Preporuke

97. Vlasti trebaju produžiti i proširiti njihove mjere za podizanje svijesti pripadnika policijskih sila u odnosu na poštovanje razlika i ljudskih prava i pojačati napore za zapošljavanje Roma u policiji.
98. U isto vrijeme, oni trebaju obezbjediti djelotvornije i nezavisne nadzorne mehanizme za praćenje ponašanja policije i trebaju obezbjediti primjenu odgovarajućih kazni za utvrđene slučajeve povrede ljudskih prava sa strane policije. Pored toga, trebaju obezbjediti veći obim obuka i aktivnosti za podizanje svijesti sudova u odnosu na toleranciju i anti-diskriminatorska pitanja.

Član 7 Okvirne konvencije

Pravo slobode misli, svijesti i vjeroispovjesti

Sadašnje stanje

99. Savjetodavni komitet uzima u obzir informaciju da Vlada planira da uvede vjersku nastavu kao poseban predmet. U vezi sa ovim Komitet bi htio naglasiti da takve mjere trebaju uzeti u obzir potrebe i osjetljivost pripadnika nacionalnih

manjina i bez obzira na okolnosti, pravo ovih lica na slobodu vjeroispovjesti i izražavanja njihove vjere i uvjerenja.

Preporuka

100. Ukoliko se uvede vjerska nastava u državne škole, u svjetlu načela Okvirne konvencije i u konsultaciji sa porodicama, vlasti trebaju obezbjediti da se ova nastava sprovodi u potpunoj saglasnosti sa pravom pripadnika nacionalnih manjina na slobodu misli, svijesti i vjeroispovjesti. Suštinske važnosti je obezbjediti da nastava organizovana za učenike neće uključiti obavezne sadržaje koji su koncentrisani samo na određenu konkretnu vjeroispovjest ili vjerovanje (pogledajte nalaze prema članu 12 niže).

Član 8 Okvirne konvencije

Pravo izražavanja vjeroispovjesti i osnivanja vjerskih institucija, organizacija i udruženja

Nalazi prvog ciklusa

101. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet primjećuje da ima nesigurnosti između pripadnika manjina u odnosu postupka za registraciju vjerskih zajednica u kontekstu odluka Ustavnog suda za promjene zakona vjerskih zajednica i grupa iz 1997 godine. Vlasti su bile pozvane da objasne predmetni postupak u cilju olakšavanja registriranja različitih vjerskih zajednica.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

102. Na početku decembra 2006 godine, Zakon za crkve, vjerske zajednice i vjerske grupe je bio u postupku finalizacije sa strane Vlade. Između ostalih njegovih karakteristika, čini se da će zakon promijeniti postupak registracije vjerskih zajednica koje neće moći registrovati vladin organ, već nadležni sudovi. Prema vlastima, bilo je prethodnih konsultacija sa glavnim relevantnim stranama, a planira se predlog zakona poslati na mišljenje međunarodnim organizacijama.

b) Nerješena pitanja

103. Savjetodavni komitet primjećuje da i pored odluka Ustavnog suda u vezi sa ovim, ostaju zabune oko postupka registracije i zahtjeva koji prema važećem zakonodavstvu trebaju ispuniti vjerske zajednice (Zakon za vjerske zajednice i vjerske grupe iz 1997 godine). Pretstavnici određenih grupa (Srbi i Vlasi) konkretno kritikuju uredbe Zakona po kojima se može registrovati samo jedna zajednica date vjeroispovjesti. Oni smatraju ove uredbe potencijalno diskriminirackim zato jer registracija vjerskih zajednica je preduslov gradnje

vjerskih objekata i izvršavanja određenog broja vjerskih aktivnosti. U ovoj fazi nije jasno dali važeći zakon može riješiti ova pitanja.

Preporuka

104. Vlasti trebaju garantovati da pravo pripadnika nacionalnih manjina za izražavanje njihove vjeroispovjesti ili uvjerenja za osnivanje vjerskih institucija, organizacija i udruženja u potpunosti poštuje u zakonima i praksi. Oni trebaju obezbjediti da ovaj kontekst novog zakona, koji se priprema, obezbjedi sve neophodne uslove za djelotvorno korišćenje ovog prava, u skladu sa članom 8 Okvirne konvencije, kao i da gledišta vjerskih zajednica su odgovarajuće uzeta u obzir u postupku donošenja zakona.

Član 9 Okvirne konvencije

Pristup medijumima pripadnika nacionalnih manjina

Nalazi prvog ciklusa

105. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet je pozvao vlasti da rješe probleme sa kojima radi Treći kanal državne televizije na kojem se emituju programi samo na jezicima manjina u cilju garantovanja njegovog kvaliteta i ostvarljivosti.
106. Savjetodavni komitet je utvrdio da zakonski zahtjev za emitovanje programa na makedonski jezik, pored programa jezika manjina, otežava dobivanje licenci za privatne radiodifuzere. Komitet je pozvao vlasti da rješe ovu situaciju u kontekstu revidiranja Zakona radiodifuzije. Vlasti su bile pozvane da obrate posebnu pažnju pitanjima pokrenutim od manjih zajednica u vezi sa njihovom pristupom ka medijumima.
- a) Pozitivni aspekti
107. Pravni osnov pristupa medijumima pripadnika nacionalnih manjina je pojačan novim Zakonom radiodifuzije, donesenim u 2005 godini. Novi zakon eksplicitno traži od javne radio-televizijske kuće, a privatni radiodifuzeri potstiću, emitovanje programa za kulturu i pitanja povezane sa nacionalnim manjinama drugih jezika, osim makedonskog, koji pričaju preko 20% od stanovništva (albanskog), kao i jezika ostalih zajednica.
108. Prema novom zakonu, privatni radiodifuzeri koji emituju programe na jeziku nacionalnih manjina nisu obavezni emitovati program i na makedonski jezik. Sa druge strane, emitovanje programa jezicima manjina je jedan od kriterijuma koji se uzima u obzir pri dodjeli licence za emitovanje i isto se smatra javnim interesom. Pored toga, zakon traži od radiodifuzera da posvete najmanje 30% od dnevno emitovanog programa originalnih emisija na makedonski ili na

jezike manjina, dok ovaj procenat za javno radio je 40% od dnevno emitovanog programa. Savjetodavni komitet nije mogao da dobije informacije u ovoj fazi za realni suodnos programa na jezicima različitih zajednica.

109. Savjetodavni komitet dalje primjećuje da novi zakon sadrži posebne uredbe usmjerene ka obezbjeđenju bolje zastupljenosti manjina u upravnim organima javnih radiodifuzera i u procesima odlučivanja na ovom nivou putem korišćenja načela dvostruke većine za odluke koje se odnose na manjine (Pogledajte nalaze prema članu 15 niže).
110. U praktičnom smislu, Savjetodavni komitet primjećuje da je drugi kanal javne televizije (MTV 2), koji emituje na cjeloj teritoriji, sada potpuno posvećen programima etničkih zajednica na njihovim jezicima⁹, a programe produciraju timovi koji se sastoje od pripadnika različitih zajednica. Državno radio takođe emituje programe na jeziku različitih manjina na lokalnom i nacionalnom nivou.¹⁰ Savjetodavni komitet takođe primjećuje da je u toku debata o tome kako najbolje zadovoljiti potrebe manjih etničkih grupa u okviru Strategije radiodifuzije u sljedećih pet godina.
111. U sferi privatnih medijuma mogu se primjetiti i pozitivni aspekti. U 2004 godini je osnovana privatna TV stanica na albanskom jeziku sa nacionalnom licencom (Alsat), koja isto tako emituje vjesti i na makedonskom jeziku. Što se odnosi do Roma, ima dvije privatne TV stanice na romski jezik, uglavnom komercijalne po svom karakteru koje emituju programe na romskom jeziku u Skoplju. Takođe, regionalna radio-stanica (u Kumanovu) emituje programe na romskom jeziku dva puta nedeljno. Pored toga, privatne radio i TV stanice emituju programe jezicima manjina na lokalnom nivou. Savjetodavni komitet takođe pozdravlja nedavno otvaranje višejezičnog Internet portala državnog radija i televizije, koji obezbjeđuje informacije i na jezicima etničkih zajednica.
112. Savjetodavni komitet takođe uzima u obzir da prema Izvještaju države na kraju 2005 godine je registrovano 28 štampanih publikacija na albanskom i 1 na srpskom jeziku. Pored toga, Vlasi imaju magazine koji izlaze dva puta mjesečno, a postoje i određene publikacije na romskom jeziku, koje se ne štampaju redovno zbog finansijskih poteškoća. Savjetodavni komitet primjećuje da novinari – Romi se sada obučavaju na Makedonskom Institutu za Medijume.

b) Nerješena pitanja

⁹ 65 sati nedeljno se emituje na albanski jezik, 17.5 sati na turski i 1.5 sat na srpski, romski, vlaški i bošnjački jezik, a jednom mjesečno se emituje 60-minutni multikulturalni program.

¹⁰ Na nacionalnoj osnovi, državno radio emituje 56 sati nedeljno na albanskom, 35 sati na turskom i preko 3 sata na romskom, vlaškom, srpskom i bošnjačkom jeziku. Na lokalnom nivou, određeni broj javnih radio-stanica takođe emituju programe jezicima etničkih manjina, pored programa na makedonskom jeziku (Radio Tetovo, Radio Gostivar i Radio Debar na albanski i turski; Radio Kumanovo na albanski, romski i vlaški; Radio Kicevo na albanski i Radio Kruševo na vlaški jezik).

113. Savjetodavni komitet primjećuje da prema pretstavnicima manjih etničkih zajednica, oni imaju ograničen broj programa na lokalnim radio-stanicama i medijumi ne obraćaju posebnu pažnju njihovim problemima. Na polju pisanih medijuma, ove zajednice se suočavaju sa ozbiljnim finansijskim problemima koji ne omogućuju kontinuitet u njihovom izdavanju.
114. Savjetodavni komitet je zabrinut zbog informacije da u praksi programi emitovani medijumima zajednica su namjenjeni samo određenim zajednicama, i još uvijek nema komunikacije i interakcije preko medijuma između pripadnika različitih grupa. Ovakav skoro potpuni nedostatak dijaloga posebno zabrinjava i je evidentan u odnosu između Makedonaca i Albanaca, koji imaju poteškoća da nađu zajednički jezik za komunikaciju u medijumima. Manje zajednice imaju problem pronaći svoje mjesto u ovom kontekstu (Pogledajte takođe komentare prema članu 6 više).
115. Mnogi izvori ističu ozbiljne probleme u odnosu na veliku zavisnost medijuma od politike, koja takođe otežava medijumima obezbjediti izbalansiran tretman na pitanja povezana sa nacionalnim manjinama. Pored toga, pokreće se i pitanje za profesionalne standarde novinara i uticaj ovakvih situacija na kvalitet programa i sposobnosti medijuma da odigraju ulogu koja bi trebala biti pozitivna u smislu da posluži kao instrument za integraciju i polje za dijalog zajednica.

Preporuke

116. Savjetodavni komitet potstiče vlasti da obrate veću pažnju potrebama u odnosu pristupa ka medijumima brojno manjih grupa i na osnovu važećih zakona da potraže načine da poboljšaju stanje ovih lica na ovom polju.
117. Vlasti trebaju definirati i podržati inicijative za povećanje uzajamnog razumjevanja i međukulturnog dijaloga putem medijuma. Dužno poštujući uredničku nezavisnost medijuma, vlasti trebaju identifikovati sredstva kojima će potstaći medijume da kreiraju multikulturne programe i da unaprijede dijalog između zajednica i putem samih sadržaja i inkluzivnijeg izbora učesnika u dijalogu putem medijuma.
118. Treba posvetiti veću pažnju profesionalnoj obuci novinara, posebno onih koji rade u multikulturnoj sredini. Treba potstaći i podržati napore koje investiraju sami medijumi i profesionalna medijumska udruženja, usmjerena ka jačanju sistema za njihovo samo-reguliranje i samo-ocjenjivanje.

Član 10 Okvirne konvencije

Upotreba jezika manjina u komunikaciji sa i sa strane javnih organa

Nalazi prvog ciklusa

119. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet je pozvao vlasti da donesu Zakon za ustavne garancije upotrebe jezika manjina u komunikaciji sa i sa strane javnih organa, uključujući i putem idućih zakona za upotrebu jezika i pisma.
120. Savjetodavni komitet takođe primjećuje nedostatak kvalifikovanih tumača potrebnih za upotrebu jezika manjina u sudskim postupcima i pozvao je vlasti da definišu posebne programe za obuku da bi rješili ovaj nedostatak.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

121. Savjetodavni komitet je uzeo u obzir tekuću debatu za moguće donošenje Zakona za upotrebu jezika. Komitet ipak primjećuje da za ovo pitanje postoje različita mišljenja, u zavisnosti od toga kako se tumači Ohridski dogovor. Određena lica smatraju da je takav zakon neophodan zbog toga što to traži Ohridski dogovor, dok drugi smatraju da Ustav i postojeće zakonodavstvo odgovarajuće rješavaju zahtjeve koji proizlaze od Dogovora u odnosu na jezike. Obzirom na posebnu važnost pitanja jezika u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji, Savjetodavni komitet smatra da donošenjem sveobuhvatnog zakona za jezike, država bi imala jasni i koherentni pravni osnov na ovom polju, što bi rješilo probleme koji su se do sada javili na ovom polju.
122. Savjetodavni komitet primjećuje da u saglasnosti sa članom 7 od Ustava¹¹ i Zakon za upravni postupak, promjenjen u 2005 godini, u opštinama gdje Albanci predstavljaju više od 20% od stanovništva, pored makedonskog, sve više se koristi i albanski jezik na sastancima i u radu lokalnih savjeta i komisija za međuetničke odnose, kao i u izradi dokumenata. Prema Ministarstvu lokalne samouprave, upotreba jezika manjina u strukturama javne uprave značajno se povećao (16%) u Skoplju. U realnosti, ovo se odnosi samo na albanski jezik, koji priča više od 20% stanovnika i zato se smatra oficijalnim jezikom, pored makedonskog, u četiri opštine grada Skoplja, kao i na nivou grada.
123. Prema informacijama koje je dobio Savjetodavni komitet, takođe je u toku debata o promjeni parlamentarnog Djelovnika da bi se pojasnili uslovi o upotrebi drugih jezika, osim makedonskog, u odnosu na koji su ispunjeni zakonski uslovi za njihovu upotrebu na sjednicama Vjeća i u radnim tijelima Vjeća.
124. Savjetodavni komitet pozdravlja napore preuzete u nekoliko prošlih godina u obuci profesionalnih tumača, posebno na albanskom jeziku što je omogućilo zapošljavanje oko 100 tumača ovog jezika u različitim djelovima sudskog sistema i državne uprave.

b) Nerješena pitanja

¹¹ Prema ovom članu, jezik koji pričaju najmanje 20% stanovništva u zemji je isto tako oficijalni jezik, napisan pismom odgovarajućeg jezika, kao što je propisano zakonom.

125. Osim napretka koji se može primjetiti u upotrebi albanskog jezika u javnim institucijama, pretstavnici Albanaca naglašavaju poteškoću – u nekim slučajevima čak i nemogućnost – obezbjediti tumača zbog nedostatka kvalifikovanih tumača a ponekad zbog nemanja volje.
126. Prema informacijama koje je dobio Savjetodavni komitet, upotreba jezika manjina, osim albanskog, u odnosima sa upravnim organima je dosta sporadično. Ovo je uglavnom zbog fakta da ostale etničke zajednice su ispunile uslov od 20% samo u nekoliko oblasti, odnosno Turci predstavljaju više od 20% u pet opština, Romi i Srbi u po jednoj opštini, pa su i njihovi jezici drugi oficijalni jezik u relevantnim opštinama. Savjetodavni komitet nije mogao dobiti definitivne informacije o realnoj upotrebi ovih jezika u odnosima sa upravnim organima u opštinama, gdje su ispunjeni uslovi predviđeni u članu 10, stav 2 Okvirne konvencije.
127. U saglasnosti sa Ustavom i postojećim zakonodavstvom, lokalne vlasti su one koje odlučuju o upotrebi jezika manjina, koji govore manje od 20% lokalnog stanovništva u okviru administrativnih struktura. Savjetodavni komitet se nada da zasegnuti organi će primjeniti fleksibilan i pragmatičan odnos ka sprovođenju zakonskih uredbi uzimajući u obzir zahtjeve i realne potrebe lokalnog stanovništva. Ovo će omogućiti praktično da se uzmu u obzir razlike iznešene sa strane određenih grupa između rezultata popisa i njihovih sopstvenih procjena za broj pripadnika određene zajednice.
128. U odnosu upotrebe jezika manjina u krivičnom postupku, Savjetodavni komitet primjećuje da i pored napora nekoliko proteklih godina, još uvijek ima problema, obzirom da broj kvalifikovanih tumača ovih jezika (albanski, romski, turski i drugi) je manji od potrebnog.

Preporuka

129. Vlasti trebaju produžiti i proširiti obuku i zapošljavanje kvalifikovanih tumača za djelotvornije sprovođenje važećih zakonskih uredbi u vezi sa upotrebom jezika manjina u krivičnom postupku, u radu lokalnih i centralnih vlasti i u odnosima sa istim. Pored toga, vlasti trebaju podržati inkluzivni prilaz sprovođenju ovih uredbi na pripadnike manjih manjina.

Član 11 Okvirne konvencije

Upotreba jezika manjina u odnosu na lična imena

Nalazi prvog ciklusa

130. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet primjećuje probleme u vezi sa ličnim dokumentima o odnosu na fonetski nepravilnu transliteraciju određenih turskih imena, kao i imena koja su na silu promjenjena u prošlosti. Vlast je bila pozvana da preuzme odgovarajuće korake da rješi ove probleme. Oni

su takođe bili pozvani da obezbjede efektivno sprovođenje zakonodavstva za lične dokumente.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

131. Savjetodavni komitet pozdravlja promjene zakonodavstva za lične dokumente od 2004 i 2005 godine, koje osim makedonskog jezika, omogućuju upotrebu i drugih jezika koje koriste najmanje 20% stanovništva (albanski je jedinstven jezik) i njihovog pisma za lične dokumente. Dalje, lična imena na zahtjev se mogu unjeti u lične dokumente ne samo na makedonski jezik i njegovu ćirilično pismo, već i na jeziku i pismu manjina koji ne ispunjavaju zahtjev od 20%.
132. Prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova, tehnički zahtjevi za djelotvorno sprovođenje ovih zakonskih uredbi su ispunjeni i od januara 2007 godine, lični dokumenti moraju da se izdaju u saglasnosti sa ovim uredbama.
133. Slične promjene su donesene i u odnosu na zakonodavstvo za putne isprave. Na zahtjev, ovi dokumenti, osim na makedonski, mogu da se štampaju na jeziku (i pismu) zajednice, a ovo se ne odnosi samo na albanski, već i na jezike ostalih etničkih zajednica. Slične mjere se predviđaju za vozačke dozvole i ostale isprave prema planu za “nove lične dokumente”.

b) Nerješena pitanja

134. Iako pozdravlja zakonodavne mjere preuzete da bi se omogućila upotreba jezika manjina i njihovog pisma za lične karte i ostale lične dokumente, Savjetodavni komitet ipak primjećuje da realno sprovođenje novih zakona je još uvijek u ranoj fazi i nada se da će vlasti pronaći način da ubrzaju proces.

Preporuka

135. Vlasti trebaju produžiti sa naporima za obezbjeđenje odgovarajućeg sprovođenja novih uredbi, koje regulišu upotrebu jezika manjina u ličnim dokumentima za identifikaciju i određenim drugim ličnim dokumentima.

Upotreba jezika manjina za lokalne toponime

Nalazi prvog ciklusa

136. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet je utvrdio da jezici nacionalnih manjina se rjetko koriste za ispisivanje imena lokalnih mjesta i ostalih toponima i potstiče vlasti da ispitaju ovo stanje.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

137. U saglasnosti sa nedavnom odlukom, prema informacijama Ministarstva unutrašnjih poslova, albanski jezik i pismo može da se koristi za ispisivanje naziva lokalnih naseljenih mjesta. Nazivi mjesta sad će biti ispisani na makedonskom jeziku i Čiriličnom pismu i albanskom jezikom i njegovom pismu, a ispisivaće se i albanski naziv transliteriran na makedonski jezik. Savjetodavni komitet primjećuje da u praksi albanski se uistinu koristi za takve nazive, zajedno sa makedonskim u opštinama gdje albanski zbog toga što ga koriste najmanje 20% lokalnog stanovništva, je drugi oficijalni jezik.

b) Nerješena pitanja

138. Savjetodavni komitet primjećuje da je Vlada nedavno preuzela korake da pojasni uslove prema kojima može da se upotrebljavaju jezici manjina za toponime, u skladu sa Ustavnim uredbama za upotrebu jezika i prema važećem zakonodavstvu lokalne samouprave. U odsustvu definitivnih informacija u ovoj fazi, Komitet se nada da će vlasti obezbjediti tamo gdje su ispunjeni uslovi članom 11, stav 2 Okvirnog dogovora i jezici manjih etničkih zajednica takođe će moći da se koriste za lokalne toponime. Donošenje Zakona za upotrebu jezika treba obezbjediti neophodna objašnjenja.

Preporuka

139. Savjetodavni komitet potstiče vlasti da preuzmu odlučujuće korake da bi osigurali pripadnicima različitih etničkih zajednica mogućnost upotrebe njihovih jezika za imena lokalnih naseljenih mjesta, kao što je predviđeno članom 11, stav 3 Okvirne konvencije i u saglasnosti sa postojećem zakonodavstvom.

Član 12 Okvirne konvencije

Multikulturalno i međukulturalno obrazovanje

Nalazi prvog ciklusa

140. U svom prvom mišljenju, Savjetodavni komitet je pozvao vlasti da pojačaju napore za unapređenje i olakšavanje međukulturalnog razumjevanja i kontakta u i putem škola. Vlasti su takode pozvane da ulože veće napore da bi se rješio problem nedostatka udžbenika i kvalifikovanih nastavnika na jezicima manjina.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

141. Savjetodavni komitet primjećuje da su u prošlih nekoliko godina napravljeni naponi za unapređenje tolerancije i poštovanja ljudskih prava i za upotrebu škola putem kojih se približavaju pripadnici različitih zajednica. Komitet posebno pozdravlja inicijative pokrenute za ovu cilj u opštinama pogođenim konfliktom. Savjetodavni komitet, ipak, primjećuje da takve inicijative prije svega pokreću NVO, podrškom međunarodnih organizacija i izražava žaljenje što država ne učestvuje u ovom vidu aktivnosti (Pogledajte takođe komentare prema članu 6 više).

Nerješena pitanja

142. Dok sa jedne strane Savjetodavni komitet uzima u obzir napore preuzete za unapređenje tolerancije, međuetničkog razumjevanja u školama, Komitet je ipak zabrinut da obrazovanje djece većinske i manjinske zajednice (Osobito albanske) je previše odvojeno. Iako djeca posjećuju istu školu, oni imaju časove u različito vrijeme i u mnogo slučajeva i odvojene prostorije. Ovaj prilaz koji ne potstiče dijalog i interakciju u nekim slučajevima rezultira veoma limitiranom komunikacijom, ukoliko uopšte postoji nekakve komunikacije između djece, roditelja i nastavnika pripadnika različitih zajednica, što osobito pogađa odnose između Makedonaca i Albanaca.

143. Savjetodavni komitet prihvata da je zbog specifičnih potreba povezanih nastavom na jezicima manjina, moguće je imati odvojene časove u kontekstu obrazovanja manjina. Komitet prihvata da postoje različiti načini da se zadovolje takve potrebe, uključujući i dvojezično obrazovanje i promjećuje da u bivsoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji se upotrebljavaju različiti modeli (Pogledajte nalaze prema članu 14 Okvirne konvencije). Ipak, obzirom na specifični kontekst u bivšoj jugoslovenskoj Republici Makedoniji, Savjetodavni komitet smatra da je posebno problematično kada odvajanje u obrazovanju postaje pretjerano i se proširuje van školskih aktivnosti djece i mladih od većinske i manjinske zajednice, uključujući slobodne aktivnosti, sport i aktivnosti u kulturi.

144. Prema pretstavnicima manjih etničkih zajednica, kao što su Vlasi, novi udžbenici istorije i literature, koji se koriste u školama od 2005 godine, sadrže mnogo malo informacija za ostale grupe, osim Makedonaca i Albanaca, a nastavni plan ostavlja nastavnicima da odrede koliko vremena, iako uopšte se posveti određeno vrijeme, kulturi i istoriji manjih zajednica.

145. Takođe, velike kritike su upućene Ministarstvu obrazovanja zbog nedovoljnih aktivnosti za unapređenje integracije i dijaloga između djece različitih zajednica ili ispunjavanju specifičnih obrazovnih potreba ove djece.

Preporuke

146. Savjetodavni komitet poziva vlasti da preduzmu odlučne korake za unapređenje uzajamnog upoznavanja i razumjevanja između učenika, nastavnika i roditelja različitih etničkih zajednica. U udžbenicima i nastavnim materijalima treba posvetiti odgovarajuću pažnju na kulturu i identitet različitih zajednica, uključujući i onih koje su brojno manje, a nastavni personal treba dobiti obuku prilagođenu ciljevima multikulturnog i međukulturnog obrazovanja.
147. Pored toga, relevantne vlasti trebaju obezbjediti da van školske aktivnosti i način na koji je organizovana nastava u školama unapređuju integraciju i pomirenje. Država treba više da se involvira u aktivnosti i inicijative građanskog društva usmjerene ka ponovnom uspostavljanju uzajamnog povjerenja i međukulturnog dijaloga, obezbjeđujući potrebnu ekspertizu i finansijska sredstva.

Jednake mogućnosti pristupu obrazovanja

Nalazi prvog ciklusa

148. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet poziva vlasti da pojačaju institucionalni kapacitet relevantnog sektora Ministarstva obrazovanja koji radi na obrazovanju pripadnika manjina i da pojačaju napore za unapređenje jednakih mogućnosti pristupa obrazovanju na svim nivoima pripadnicima manjina. Vlasti su takođe pozvane da nađu način za smanjenje stope napuštanja škola Turaka i Albanaca između osnovne i srednje škole.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

149. Prema informacijama datim u Izvještaju države, vlasti u prošlih nekoliko godina su napravile napore za pojačanje relevantnih sektora Ministarstva obrazovanja, zaduženih za obrazovanje manjina sa potrebnim personalom i ekspertizom. Savjetodavni komitet primjećuje da je žena pretstavnik romske zajednice bila nedavno naznačena rukovodiocem ovog sektora.
150. Takođe, preuzeti su naponi kao dio sveobuhvatnog projekta "Obrazovanje za sve" u cilju poboljšanja radnih uslova u školama, posebno onih koji rade u multikulturnoj sredini. Tako su preuzeti koraci da se opreme ove škole potrebnim materijalima i opremom za nastavu jezika manjina na kojim se izvodi nastava (albanski, turski, srpski) i nastave za izučavanje vlašskog i romskog. Takođe je posvećena i velika paznja obuci nastavnika za ovaj vid nastave.
151. Prema Izvještaju države, preuzeti su posebni koraci za rješavanje problema turskih škola (obezbjeđenje više časova na turski jezik, finansiranje novih udžbenika i posebno obuke nastavnika), a vlasti su uvjerene da problemi u oblasti obrazovanja kojima se suočava ova manjina postupno će biti odstranjeni.

152. Slično, napravljeni su naponi za poboljšanje stanja u školama koja obezbjeđuju nastavu na albanskom jeziku, a koja se suočavaju sa problemima zbog povećane potražnje i nedostatka odgovarajućih prostorija. Veliki broj projekata su posvećeni stvaranju neophodnih materijalnih uslova, uključujući izgradnju novih škola za poboljšanje kvaliteta obrazovanja preko obuke nastavnika i zamjene neophodnih nastavnih materijala. Prema Izvještaju države, Albanci sada imaju obrazovni sistem koji je postupno razvijen na svim nivoima. Savjetodavni komitet primjećuje da iako prije nekoliko godina javljene tenzije između učenika i roditelja makedonske i albanske zajednice u vezi sa uvođenjem razreda i škola na albanski jezik, ove tenzije postupno se prevazilaze, između drugog i zbog inicijativa za pomirenje, pokrenutih od strane građanskog društva.
153. Prema Zakonu visokog obrazovanja iz jula 2003 godine, pristup visokom obrazovanju pripadnicima zajednica se unapređuje preko sistema kvota kojima se garantuje pravilan i odgovarajući pristup započinjanja studija prve godine za pripadnika manjina. Prema ovom zakonu i u saglasnosti sa Ohridskim dogovorom, ove pozitivne mjere imaju za cilj da odraze etnički sastav ukupnog stanovništva u studentskoj populaciji univerziteta. Oficijalni statistički podaci pokazuju porast broja Albanaca, koji mogu produžiti svoje visoko obrazovanje na svojem jeziku u prošlim nekoliko godina. Ovo je bilo posebno moguće u okviru dva univerziteta koji rade paralelno, u Tetovu – Državni univerzitet u Tetovu (oficijalno priznat od Vlade u 2004 godini poslije velikog broja tenzija) i privatni Univerzitet Jugoistočne Evrope (koji pruža obrazovanje na albanski, makedonski i engleski jezik). Savjetodavni komitet primjećuje da obje institucije nude sličan izbor predmeta i obje institucije među svoje prioritete ubrajaju unapređenje dijaloga i interakcije između studenata različitih zajednica.

b) Nerješena pitanja

154. Uticaj sprovođenja decentralizacije na djelotvorno sprovođenje mjera usmjerenih ka nacionalnim manjinama na polju obrazovanja je razlog za zabrinutost pretstavnika ovih zajednica. Takođe u brojnim žalbama lokalnim vlastima, bez obzira na etnicku pripadnost, spominje se zabuna u podjeli nadležnosti kao i disbalans između nivoa dostupnih resursa i novih odgovornosti lokalnih vlasti za upravljanje školama. Istovremeno, kao problem se javljaju i neregularnosti u odnosu na neodgovarajuće mješanje centralne vlasti u upravljanju školama, uključujući i zapošljavanje nastavnog personala i naznačivanjem direktora.
155. Prema pretstavicima Ministarstva obrazovanja, priprema se nova strategija za dodjelu sredstava prema broju upisanih učenika. Ovo takođe treba omogućiti efektivnije ispunjavanje potreba manjinskih škola. U momentu i pored napora Ministarstva da izradi nove udžbenike i novelira nastavne materijale, potrebne za ovaj vid obrazovanja, do sada je bilo nemoguće prikupiti sredstva za štampanje materijala i za obuku potrebnog broja nastavnika za sve zajednice (Pogledajte komentare prema članu 14 Okvirne konvencije niže).

156. Savjetodavni komitet primjećuje da ovi problemi posebno pogađaju pripadnike manjih zajednica, koji smatraju da vlasti trebaju posvetiti veću pažnju njihovim obrazovnim potrebama. Takođe izgleda da djevojke Albanke u određenim oblastima se suočavaju sa teškoćama u smislu postizanja rezultata u školama. Postoji visok stepen otkazivanja iz škola (u većini slučajeva na uzrastu od 11 ili 12 godina) i Albanke mogu da ostanu na niskom nivou pismenosti, posebno makedonskog jezika. Savjetodavni komitet primjećuje da iako su otvorene veće mogućnosti za odgovarajući odgovor potrebama obrazovanja većih zajednica, planirani sistem finansiranja obrazovanja, na osnovu broja učenika u školi, ukoliko se ne primjenjuje na fleksibilan način, mogao bi i dalje da poveća nejednaki pristup obrazovanju jezicima manjih etničkih zajednica.

Preporuke

157. Što je do procesa decentralizacije vlasti trebaju dati potrebna objašnjenja za odgovornosti različitih strana i praktičnih aranžmana za prenos nadležnosti na polju obrazovanja u cilju da se spriječi uticaj decentralizacije na obrazovanje pripadnika manjina. Treba posvetiti hitnu pažnju na pitanje resursa koji su potrebni lokalnim vlastima za izvršavanje njihovih povećanih nadležnosti na ovom polju, pri čemu ovo pitanje treba riješiti na transparentan način i na osnovu jasnih, objektivnih i pravičnih kriterijuma.

158. Savjetodavni komitet dalje potstiče vlasti da primjene uravnotežen pristup ka razvoju i sprovođenju politike u oblasti obrazovanja u odnosu na pripadnike nacionalnih manjina na način kojim se obezbjeđuje posvećivanje potrebne pažnje potrebama manjih zajednica.

Stanje Roma

Nalazi prvog ciklusa

159. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet je pozvao vlasti da riješe problem niskog nivoa posjeta školama i visok stepen otkazivanja od školovanja između romske djece i da pronađu način poboljšanja pristupa Roma visokom obrazovanju, kao što je provjera kako funkcioniše uvedeni sistem kvota.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

160. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom primjećuje da je država pokazala veliku odlučnost u proteklih nekoliko godina za poboljšanje stanja u obrazovanju Roma, koje predstavlja prioritet Nacionalne strategije Roma i Nacionalnog Akcijskog plana, donesenog sa strane Vlade 2003 godine.

161. Pored posebnih mjera poboljšanja ekonomskog položaja ove populacije, ima veliki broj inicijativa podizanja svijesti vlasti, porodica i zaposlenih u

obrazovnom sistemu za specifične teškoće kojima se suočavaju Romi, posebno djevojčica na polju obrazovanja i za njihove potrebe u ovom sektoru.¹² Konkretno Ministarstvo obrazovanja nastoji progresivno ograničiti broj Roma koji se otkazuju od školovanja preuzimajući korake za sprečavanje ove pojave, donoseći Strategiju da se obezbjeđi da ni jedno dijete ne ostane van obrazovnog sistema.¹³ Uvedena je i dopunska godina predškolskog obrazovanja, a jedan od ciljeva ovoga je da se pripreme romska djeca za početak školovanja.

162. Određene su posebni aranžmani, uključujući i sredstva od države u cilju potsticanja i olakšavanja pristupa Roma ka srednjem obrazovanju, a uz međunarodnu pomoć, uspostavljeni su i programi preko kojih Romima - učenicima u srednjim školama se obezbjeđuje podrška i pomoć. Prvi rezultati obećavaju, a čini se i da pokazuju postupan porast interesa Roma za produžavanje obrazovanja poslije osnovne škole.

163. Savjetodavni komitet pozdravlja i hvali inicijative nevladinih organizacija koje pokušavaju da stvore svjest kod porodica za važnost obrazovanja njihove djece, kao i da podignu svjest nastavnčkog kadra u cilju posebne obuke za rad sa romskom djecom. Komitet, ipak, primjećuje da ove inicijative u velikoj mjeri zavise od sredstava stranih donacija i ne mogu uvijek produžiti da se sprovede ukoliko država ne doprinese odgovarajućim sredstvima.

b) Nerješena pitanja

164. Iako pozdravlja gorenavedene mjere, Savjetodavni komitet primjećuje da se romska djeca još uvijek suočavaju sa ozbiljnim problemima u oblasti obrazovanja. Još uvijek je nizak nivo posjete školama, a stepen otkazivanja iz škola ostaje visok, dok samo mali broj njih može stići do srednjeg obrazovanja. Tako, prema oficijalnim podacima za 2005 godinu, od ukupno 8.000 romske djece upisane u osnovne škole, manje od 700 su završile osnovno obrazovanje. Različiti izvori ističu da djevojke pretstavljaju više od 50% broja učenika koji su prekinuli obrazovanje.

165. Ekonomska nesigurnost romskih porodica u najvećoj mjeri je osnov ovakvog stanja i traži odlučne mjere sa strane Vlade. Predškolsko obrazovanje nije besplatno što znači da pristup romske djece pripremama za osnovnu školu je još teži za njih. Fakt da najveći dio ove djece ne vlada dobro makedonskim jezikom je još jedan problem koji traži odgovarajuće aktivnosti sa strane Vlade. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom primjećuje da se definišu uvodni programi u cilju da ova djeca budu lakše obuhvaćena predškolskim obrazovanjem.

¹² Prema studiji UNDP iz 2004 godine, 31% Roma su stekli određeno ili uopšte nisu stekli obrazovanje, dok 25% Roma iznad 18 godina su nepismeni. Isti izvor iznosi da upisivanje u škole i pismenost Romkinja su na značajno nižem nivou, nego među većinskim stanovništvom koje živi blizu do Roma.

¹³ Pogledajte Izvještaj države za različite mjere koje se planiraju ili su donesene sa strane Vlade.

166. Pored posebno teškog socio-ekonomskog položaja njihovih porodica i pored određenog poboljšanja stanja posljednjih nekoliko godina, učenici Romi se suočavaju sa neprijateljskim stavovima sa strane nastavnika, roditelja i ostalih učenika i praksom diskriminacije i u određenim slučajevima i praksom njihove separacije.
167. Savjetodavni komitet primjećuje da mjere finansijske pomoći (sa značajnom stranom pomoći) predviđene za olakšavanje pristupa Roma srednjem i visokom obrazovanju su posebno korisne i počinju da nose rezultat. Komitet bi želio naglasiti da ove mjere mogu izvršiti značajan uticaj samo ukoliko se država čvrsto založi u smislu garantiranja njihovog kontinuiteta i ako obezbjedi da ponuda odgovara potražnji koja se posebno povećala u prošlih nekoliko godina. Takođe, u odnosu na Rome se primjećuju nedostaci u sprovođenju sistema kvota za pristup visokom obrazovanju.

Preporuke

168. Savjetodavni komitet poziva vlasti da pokažu veću odlučnost u produžavanju i razvijanju mjera predviđenih Nacionalnom strategijom Roma, podržavajući ih odgovarajućim finansijskim sredstvima u cilju da Romima garantuje jednake mogućnosti pristupa obrazovanju bez obzira da li se radi za djecu ili odrasle.
169. Upoređujući odgovarajuće mjere podrške i podizanja svijesti, vlasti trebaju prioritetno usmjeriti ka povećanju posjeta školama sa strane Romske djece i smanjenju visokog stepena napuštanja školovanja. Vlasti trebaju kontinuirano pratiti situaciju na ovom polju i preduzeti odgovarajuće aktivnosti za utvrđene probleme. Posebnu pažnju treba obratiti predškolskom i srednjem obrazovanju i odrediti odgovarajuća sredstva za pravilno sprovođenje usvojenih mjera. Istovremeno, mjere koje se preduzimaju za unapređenje pristupa Roma visokom obrazovanju treba i dalje sprovoditi i pratiti pridobitke za Rome koji proizlaze iz djelotvornog sprovođenja ovih mjera.
170. Istovremeno, Vlasti trebaju intenzivirati napore za podizanje svijesti u školskoj sredini u cilju sprečavanja i odstranjivanja prakse koja vodi diskriminaciji i separaciji učenika-Roma, dok na bilo koju pojavu takve prakse treba odgovoriti odgovarajućim mjerama.
171. Takođe treba preduzeti odlučnije mjere za obuku nastavnika za rad sa učenicima-Romima, koje bi takođe privukle i pripadnike Romske zajednice ka profesiji nastavnika.

Član 13 Okvirne konvencije

Privatne obrazovne institucije

Nalazi prvog ciklusa

172. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet primjećuje fakt da domaće zakonodavstvo zabranjuje osnivanje privatnih osnovnih škola, koje bi moglo staviti pripadnike nacionalnih manjina u nepovoljan položaj u odnosu na osnovno obrazovanje na njihovim jezicima i poziva vlasti da revidiraju ovu situaciju u cilju da dozvoli osnivanje takvih škola.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

173. Savjetodavni komitet pozdravlja pozitivni napredak iznesen u Izvještaju države u odnosu na privatno srednje obrazovanje. Komitet primjećuje da učenici Turci sada imaju mogućnost da uče na svom jeziku u privatnoj srednjoj školi u Skoplju i Gostivaru.

b) Nerješena pitanja

174. Savjetodavni komitet sa žaljenjem primjećuje da nema nikakvog pozitivnog razvoja događaja u odnosu na mogućnost osnivanja privatnih osnovnih škola. Takođe, izgleda da nema planova u ovoj fazi za odstranjivanje zakonske zabrane za osnivanje privatnih osnovnih škola.

Preporuka

175. Uzimajući u obzir prvo Mišljenje, Savjetodavni komitet potstiče vlasti da revidiraju ovakvu situaciju i dozvole osnivanje privatnih osnovnih škola, a time prošire mogućnost učenicima – pripadnicima nacionalnih manjina da izučavaju sopstveni jezik i da uče na istom.

Član 14 Okvirne konvencije

Pravo izučavanja maternjeg jezika i uslovi za nastavu na ovom jeziku

Nalazi prvog ciklusa

176. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet je uzeo u obzir zahtjev turske i albanske zajednice za dopunske razrede sa nastavom na njihovom jeziku i potražio od vlasti da ispituju potrebe ovih zajednica i definišu kriteriume za uvođenje takvih razreda.

177. Savjetodavni komitet je takođe utvrdio nedostatke u nastavi vlaškog i na vlaškom, romskom i srpskom jeziku i pozvao vlasti da obezbjede odgovarajuću podršku u ovom kontekstu.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

178. Savjetodavni komitet primjećuje da prema Ustavu, pripadnici manjina imaju pravo izučavati svoj jezik i imati nastavu na svom jeziku u osnovnom i srednjem obrazovanju. Takođe, prema Zakonu visokog obrazovanja, država mora obezbjediti visoko obrazovanje na jezik manjina, ukoliko taj jezik pričaju preko 20% stanovništva. Jezici manjina, koji ne ispunjavaju ovaj uslov, se mogu izučavati na visoko-obrazovnim institucijama, u zavisnosti od potreba i zahtjeva, ukoliko postoje neophodni uslovi.

179. U praksi, osnovno i srednje obrazovanje je obezbjeđeno na jeziku pripadnika albanske, turske i srpske zajednice, dok pripadnicima vlaške i romske zajednice u nekoliko škola je organizovana fakultativna nastava na njihovim jezicima.

180. Prema Izvještaju države, nastava na albanskom i izučavanje ovog jezika su prošireni na svim nivoima obrazovanja. Postoje mješovite škole koje obezbjeđuju nastavu na makedonskom i na albanskom, uobicajeno u odvojenim razredima, kao i odvojene škole sa jednim od ta dva jezika kao jezik nastave.

181. Savjetodavni komitet primjećuje da u nekoliko prošlih godina se posvećuje veća pažnja izučavanju makedonskog jezika sa strane pripadnika različitih etničkih zajednica, posebno sa strane Albanaca. Istovremeno, Komitet sa zadovoljstvom uzima u obzir ohrabrujuće znake za sve veći interes izučavanja albanskog jezika sa strane Makedonaca, posebno u etnički mješanim opštinama (Pogledajte nalaze prema članu 6 Okvirne konvencije niže).

182. Vlasti takođe nastoje postepeno ispuniti zahtjev ostalim zajednicama za povećanje izučavanja i nastave na njihovim jezicima. Prema Izvještaju države, uveden je novi razred srpskog jezika u srednjoj školi u Kumanovu, a planira se otvaranje Katedre srpskog jezika na univerzitetu. Takođe, preuzeti su koraci sa strane Sektora obrazovanja manjina, za otvaranje novih razreda turskog jezika (za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje), kao i zahtjev bošnjačke zajednice za uvođenje nastave na bošnjački jezik u određeni broj škola.

183. Takođe, odobreno je 175 udžbenika osnovnog obrazovanja na jezicima manjina, a pripremaju se i ostali udžbenici za srednje obrazovanje.

b) Nerješena pitanja

184. I pored gorenavedenih napora, mogućnosti pripadnika manjih zajednica da izučavaju njihov jezik ili da imaju nastavu na njihovom jeziku su sada ograničena. Iako ima zahtjeva za uvođenje novih razreda za izučavanje relevantnih jezika, na ove zahtjeve nema konkretnog odgovora i još uvijek nedostaju potrebni ljudski i materijalni resursi (učbenici, kvalifikovani nastavnici). Na primjer, Vlasi nekoliko godina traže fakultativnu nastavu na vlaški jezik u Kičevu bez dobivanja odgovora od vlasti. Do datuma podnošenja Izvještaja države, nije ispunjeno obećanje za uvođenje fakultativne nastave za vlaški jezik na Fakultetu Pedagogije u Štipu. Srbi s njihove strane javljaju za zatvaranje srpskih razreda i škola svaki dan i odbijaju argument vlasti da se ovaj trend duži nedostatku interesa sa strane porodica. Prema srpskim predstavnicima, smanjenje zahtjeva se objašnjava nedostatkom udžbenika i odgovarajućih nastavnih materijala i prije svega fakta da nema garancije za produžavanje takve nastave.
185. Što se odnosi do Roma, nastava na njihovom jeziku je ograničena na nekoliko razreda u Skoplju i Tetovu i pored nedavnih napora sa strane vlasti, još uvijek se javlja problem nedostatka kvalifikovanog personala i odgovarajućeg nastavnog materijala.

Preporuke

186. Vlasti trebaju intenzivirati napore za proširivanje mogućnosti pripadnika manjina za izučavanje njihovih jezika, kao i obrazovanje na ovim jezicima u skladu sa njihovim realnim potrebama i zahtjevima tamo gdje su ispunjeni zahtjevi Okvirne konvencije.
187. Mjere koje se sprovode za obuku nastavnog kadra i pripremu potrebnih nastavnih materijala treba finalizirati što je moguće brže i treba se posvetiti odgovarajuća pažnja potrebama manjih zajednica.

Član 15 Okvirne konvencije

Djelotvorno učešće pripadnika manjina u javnim poslovima

Nalazi prvog ciklusa

188. U svom prvom Mišljenju, Savjetodavni komitet je utvrdio da konsultacije sa nacionalnim manjinama su ograničene i pozvao vlasti da razgledaju načine za ostvarivanje direktnog dijaloga sa organizacijama koje predstavljaju različite manjine, uključujući i putem osnivanja Savjeta manjina.
189. Vlasti su dalje bile pozvane da udvoje napore za primjenu načela pravične zastupljenosti, uključujući i brojno manje manjine, u svim djelovima javne uprave. Pažnju Komiteta je privukla nedovoljna zastupljenost ili, u slučaju Roma - odsustvo, zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u sudstvu.

190. Takođe, Komitet preporučuje da se preuzmu odlučnije mjere za povećanje učešća Albanci i Romki u ekonomskom životu, putem odstranjivanja ostalih neosnovanih, zakonskih prepreka za njihovo djelotvorno učešće na tržištu rada.

Sadašnje stanje

a) Pozitivni aspekti

191. Ohridski dogovor i proces njegovog sprovođenja, kao i nacionalni Ustav, obezbjeđuju garancije u odnosu na učešće manjina, osobito Albanaca u javnim poslovima i svim djelovima javne uprave, na centralnom i lokalnom nivou. Od nedavno, posvećuje se posebna pažnja djelotvornijem sprovođenju načela pravične zastupljenosti koje je uvedeno Ohridskim dogovorom. Donesena je Strategija za pravičnu zastupljenost i osnovana je posebna Parlamentarna komisija da vrši nadzor ovog procesa.
192. Savjetodavni komitet primjećuje značajan napredak u političkom učešću etničkih zajednica, posebno Albanaca. Albanci su posebno aktivni u političkom životu države, putem njihovih političkih partija, koje su zastupljene i u vladinoj koaliciji (gdje imaju 5 ministara) i u opoziciji.
193. U odnosu na zakonodavni proces u Vjeću, poslanici nacionalnih manjina koriste pravilo dvostruke većine¹⁴ u cilju da se čuje njihov glas o pitanjima koja su značajna za njihovu zajednicu. Savjetodavni komitet primjećuje da od ukupno 122 poslanika u sadašnjem sastavu Vjeća, 26 su Albanci, 3 Turci, 2 Bošnjaci, 2 Romi i 1 Vlavl. Pored toga, Parlamentarna komisija za odnose između zajednica je odgovorna za iznošenje problema različitih zajednica.
194. U globali, ima poboljšanja u zastupljenosti različitih etničkih grupa nakon zadnjih izbora. Na lokalnom nivou, nacionalne manjine su zastupljene u lokalnim, opštinskim savjetima u mnogo opština i takođe mogu zastupati svoje interese u komisijama za međuetničke odnose koje su savjetodavno tijelo opštinskih savjeta. Savjetodavni komitet pozdravlja fakt da međunarodnom finansijskom podrškom su organizovane aktivnosti za obuku i podizanje svijesti u cilju potsticanja pripadnika ovih komisija da preuzmu aktivnosti i da obezbjede informacije zainteresovanom stanovništvu. Komitet primjećuje da aktivnosti za podizanje svijesti uključuju ljudska i manjinska prava i da su za ova pitanja na lokalnim TV stanicama u Tetovu, Kičevu, Kumanovu i Skoplju emitovane debate. Uzimajući u obzir teškoće u prvoj fazi implementacije, Savjetodavni komitet primjećuje da je proces decentralizacije imao pozitivan uticaj na učešće manjina u javnom životu.

¹⁴ Prema Ohridskom dogovoru, donesen je Ustavni amandman, kojim se uvodi "dvostruka većina" za donošenje zakona koji se odnose na etničke zajednice (zakoni povezani sa kulturom, upotrebom jezika, obrazovanjem, ličnim dokumentima i upotrebom simbola). Konkretno, ovo znači da većina ukupnog broja poslanika i većina svih poslanika koji predstavljaju etničke zajednice mora podržavati zakon da bi se isti donio.

195. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom primjećuje postignuti napredak I notira da su manjine sada zastupljene, iako u različitom obimu, u rukovodnim strukturama i u personalu u najvećem djelu javnih institucija (vladini organi, parlamentarni organi, Savjet radiodifuzije, Sudski savjet, Ustavni sud). Pri kraju 2006 godine, Vlada je bila u procesu finalizacije novih institucionalnih upravnih mjera za podizanje svijesti i drugih mjera za unapređenje zapošljavanja pripadnika različitih zajednica u javnoj administraciji, sektoru i institucijama (na primjer, policija i sudstvo), gdje je bilo nedostataka u primjeni načela pravične zastupljenosti etničkih zajednica.

196. Što se odnosi do Roma, oni su pretstavljani na političkoj sceni sa nekoliko političkih partija i dva poslanika u Vjeću. Na lokalnom nivou ima 18 Roma, članova opštinskih savjeta, a pretstavnici ove populacije su takođe članovi lokalnih komisija za međuetničke odnose. Takođe treba pozdraviti i posebnu obuku organizovanu prošlih nekoliko godina da bi se omogućilo pretstavicima Roma djelotvornije učešće u javnim poslovima. Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom uzima u obzir inicijative koje preuzimaju Romkinje, koje postaju organizovanije u cilju povećanja njihovog učešća u javnim poslovima, čime pomažu poboljšanju stanja Roma, pomažuci takođe i borbu protiv njihove marginalizacije i socijalne isključenosti (u vezi sa ovim pogledajte komentare za član 4 više). Savjetodavni komitet sa zadovoljstvom primjećuje da ima pripadnika romske zajednice koji budući da su u boljem socio-ekonomskom položaju, i koji su završili visoko obrazovanje aktivno učestvuju u političkom životu države i u medijumima. Oni imaju sve veću ulogu na nacionalnom i lokalnom nivou u naporima koji se preuzimaju za poboljšanje stanja romske populacije.

197. Generalno, Savjetodavni komitet pozdravlja napore organizacija žena - pripadnica različitih manjina za poboljšanje učešća žena, bez obzira na njihovo etničko porijeklo, u javnom životu i posebno u socio-ekonomskom životu. Komitet takođe pozdravlja njihove inicijative za građenje mostova između različitih zajednica prevazilazeći etničke podjele, kao i posebni interes ovih organizacija za Okvirnu konvenciju i njene monitoring mehanizme. U vezi sa ovim, Savjetodavni komitet primjećuje da izborna zakonodavstvo sada predviđa sistem kvota usmjeren unapređenju veće zastupljenosti žena u Vjeću i da prema nedavno donesenom Zakonu za jednake mogućnosti između muškaraca i žena (donesen u maju 2006 godine), u određenom broju opština su osnovane Komisije za rodovu jednakost.

b) Nerješena pitanja

198. Iako pozdravlja napredak primjećen u odnosu na učešće manjina, Savjetodavni komitet primjećuje da prema pretstavicima manjina, ovo učešće ne donosi uvijek očekivani uticaj. Tako u Vjeću, članovi Komisije za odnose među etničkim zajednicama smatraju da njihova gledišta nisu dovoljno uzeta u obzir, posebno pri sastavljanju ili promjeni zakonodavstva u različitim oblastima, koje su važni za nacionalne manjine. Isti, kao primjer navode nedavno održanu debatu

za zakone u vezi sa policijom i parlamentarni Djelovnik (posebno u odnosu na upotrebu jezika) u kojima su imali posebne teškoće suštinski utjecati svojim pogledima.

199. Savjetodavni komitet takođe primjećuje da iako su već operative, Komisije za međuetničke odnose na lokalnom nivou i izgleda da iste dobro funkcionišu u određenim opštinama, ipak treba napraviti dopunske napore da bi se ovakve komisije osnivale u svim zasegnutim opštinama¹⁵ i da iste postanu djelotvornije.
200. Uopšte, Savjetodavni komitet primjećuje da ima značajne razlike između stanja Albanaca koji imaju istaknut položaj u javnom životu države, kao i važnu ulogu u procesu odlučivanja i manjih zajednica, koji imaju ograničeniji kapacitet za unapređenje očuvanja njihove kulture i identiteta. Zato je važno utvrditi rješenja koja će omogućiti bolju koordinaciju pri definisanju i sprovođenju politike za zaštitu manjina, zajedno sa predstavnicima različitih zajednica, i na taj način doprinjeti poboljšanju u odnosu na učešće manjih zajednica.
201. Savjetodavni komitet primjećuje da bez obzira na inicijative pokrenute od organizacija manjina usmjerenih ka osnivanju reprezentativnog savjeta nacionalnih manjina, ovaj prijedlog još uvijek nema podršku potrebnu za njegovo praktično sprovođenje.
202. U ovom kontekstu, Savjetodavni komitet primjećuje da kad se odnosi do Roma, njihovo učešće u procesu odlučivanja je ograničeno i pokraj napredka u smislu njihove političke zastupljenosti na lokalnom i centralnom nivou. Uopšte, Savjetodavni komitet posebno je zabrinut u vezi socijalne isključenosti i marginalizacije brojnih pripadnika ove zajednice. Bez obzira na preuzete napore, stanje Romkinja i dalje prouzrokuje zabrinutost u najvećem dijelu oblasti. (Za više pojedinosti pogledajte relevantne nalaze prema članu 4 više)
203. Pored toga, Savjetodavni komitet je zabrinut u odnosu prekomjerne politizacije svih etničkih pitanja za koja se javno debatuje. Što se odnosi do korišćenja prava pripadnika nacionalnih manjina, bez obzira dali je lokalno ili centralno nivo, većina odluka su diktirane voljom uticajnih političkih sila, koji svoje pozicije u velikoj mjeri određuju više prema njihovoj etničkoj pripadnosti nego prema obavezama koje kao faktori odlučivanja imaju po važećim zakonima. Proces upravne i finansijske decentralizacije predstavlja dopunski izazov i još više usložnjava stanje iako prema vlastima ovi problemi su kratkotrajni i budu nestali poslije prve faze decentralizacije.
204. Savjetodavni komitet primjećuje da bez obzira na postignuti napredak pripadnici zajednica manjine i dalje javljaju o teškoćama u njihovim naporima za

¹⁵ U periodu posjete Savjetodavnog komiteta ovakve Komisije su bile osnovane samo u 8 od 21 zasegnute opštine.

djelotvorno učešće u socijalnom, ekonomskom i kulturnom životu kao i u procesu odlučivanja na lokalnom nivou.

205. Savjetodavni komitet je takode zabrinut problemima koji se javljaju u odnosu djelotvornog učešća u javnom životu pripadnika većine u opštinama ili regionima u kojima su oni de facto u položaju manjine. Ova lica iznose probleme u odnosu na njihovu zastupljenost u neizbornim tijelima lokalne samouprave, njihov pristup lokalnim javnim službama i njihovom učešću u socijalnom i ekonomskom životu.
206. Savjetodavni komitet smatra da je od suštinskog značaja u definisanju i sprovođenju politike zaštite manjina, posebno u specifičnom kontekstu bivše jugoslovenske Republike Makedonije, prilaz koji se primjenjuje treba da je zasnovan na normama i standardima definisanim Ustavom i važećim zakonodavstvom u saglasnosti sa Okvirnom konvencijom i ostalim relevantnim instrumentima u oblasti ljudskih prava a u tjesnoj saradnji sa zasegnutim licima.

Preporuke

207. Vlasti se pozivaju da produže napore za obezbjeđenje, u saglasnosti sa Ohridskim dogovorom, pravične zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu na centralnom i lokalnom nivou uzimajući u obzir i potrebe brojno manjih zajednica na ovom polju. Konkretno, trebaju se osnivati komisije za međuetničke odnose u svim zasegnutim opštinama. Trebaju se ispitati načini za poboljšanje dijaloga između vlasti i različitih zajednica.
208. Treba identifikovati specifične mjere za borbu protiv marginalizacije i socijalne isključenosti Roma i koje će pomoći da njihovo učešće u javnim poslovima bude djelotvornije.
209. Savjetodavni komitet takođe poziva vlasti da obezbjede čvrstu podršku aktivnostima NVO osnovanih od žena-pripadnica zajednica u njihovim naporima za poboljšanje učešća žena u javnom životu.

Član 16 Okvirne konvencije

Nove teritorijalne podjele i etnički sastav teritorijalnih jedinica

Nalazi prvog ciklusa

210. U svom prvom mišljenju, Savjetodavni komitet primjećuje probleme iznesene od pripadnika nacionalnih manjina u odnosu na moguće negativne uticaje nacrt zakona opštinskih granica po etničkoj ravnoteži teritorijalnih jedinica. Vlasti su bile pozvane da izvrše konsultacije sa pripadnicima manjina u toku zakonodavnog procesa i da obrate pažnju na njihove probleme.

Sadašnje stanje
Pozitivni aspekti

211. Savjetodavni komitet primjećuje donošenje i stupanje u silu 2004. godine Zakona za teritorijalnu organizaciju opština što je rezultiralo promjenom u suodnosu etničkih zajednica određenih opština. Iako su ovakve promjene rezultirale tenzijama u određenim slučajevima, tenzije su smirene bez nekih većih incidenata. Pored obavještanja o neregularnostima i pokušaja zaplašivanja, lokalni izbori održani 2005. godine, su prošli u relativno mirnim uslovima i prema međunarodnim posmatračima isti su bili u saglasnosti sa međunarodnim normama.

Član 18 Okvirne konvencije
Bilateralna saradnja na polju zaštite nacionalnih manjina

Nalazi prvog ciklusa

212. U svom prvom mišljenju, Savjetodavni komitet primjećuje da je bivša jugoslovenska Republika Makedonija sklopila bilateralne dogovore za saradnju u oblasti kulture sa određenim brojem država i pozvao vlasti da razgledaju mogućnost za potpisivanje sličnih dogovora sa bilo kojom od susjednih država sa kojima nisu do sada uspostavljeni ovakvi aranžmani.

Sadašnje stanje

Pozitivni aspekti

213. Savjetodavni komitet primjećuje da vlada unapređuje i posvećuje posebnu pažnju saradnji između opština u zemlji sa lokalnim upravnim jedinicama u drugim zemljama, uključujući i pitanja uzajamnog interesa u vezi sa zaštitom pripadnika manjina. U vezi sa ovim Komitet primjećuje da se priprema zakon kojim se definiše postupak za takvu saradnju i da vlasti razgledavaju mogućnost potpisivanja Okvirne konvencije Savjeta Evrope za prekograničnu saradnju.
214. Savjetodavni komitet primjećuje da postoje bilateralni razgovori u naprednoj fazi između bivše jugoslovenske Republike Makedonije i Hrvatske u cilju donošenja bilateralnog dogovora za zaštitu hrvatske i makedonske manjine u odnosnim zemljama.

Preporuke

215. Vlasti se pozivaju i dalje da primjenjuju ovaj prilaz potsticanju i unapređenju prekogranične saradnje u interesu zaštite pripadnika nacionalnih manjina. Oni treba da produže i dalje razvijaju inicijative preduzete u odnosu na zaštitu manjina u kontekstu bilateralne saradnje i da pojačaju saradnju na ovom polju i sa drugim susjednim zemljama.

III. KLJUČNE PRIMJEDBE

216. Savjetodavni komitet smatra da ove ključne primjedbe bi mogle poslužiti kao osnov zaključaka i preporuka koje će donjeti Komitet Ministara u odnosu na bivšu jugoslovensku Republiku Makedoniju.

Pozitivni aspekti

217. Bivša jugoslovenska Republika Makedonija produžila je sa donošenjem mjera koje zaslužuju pohvalu i koje su usmjerene sprovođenju Okvirne konvencije. Preduzete su značajne normativne i praktične inicijative u cilju povećanja upotrebe jezika etničkih zajednica sa strane i u javnim organima, a u toku je i diskusija za moguće donošenje sveobuhvatnog Zakona za jezike.
218. Preduzete su mjere za povećanje javne svijesti, kao i druge mjere u cilju borbe protiv diskriminacije, uključujući donošenje Zakona za jednake mogućnosti muškaraca i žena, koji treba donjeti značajne pridobitke i pripadnicima etničkih zajednica.
219. Napravljene su dalji naponi za unapređenje pristupa pripadnika etničkih zajednica javnim medijumima i pomoći procesa formiranja njihovih medijuma.
220. Postoje veće mogućnosti za obrazovanje na albanski, kao i izučavanje albanskog jezika, dok su nedavno pokrenute inicijative usmjerene ka jačanju obrazovanja Turaka, Srba i Bošnjaka.
221. Vlasti su definisale i sprovele široku lepezu projekata u cilju rješavanja problema kojima se suočavaju Romi u odnosu na njihov pristup zapošljavanju, obrazovanju, stanovanju, zdravstvenoj zaštiti i socijalnim beneficijama.
222. Učešće pripadnika etničkih zajednica u javnom životu, posebno Albanaca, postupno se povećava, uključujući i formiranje komisija za međuetničke odnose na lokalnom nivou. Sprovođenje načela pravične zastupljenosti etničkih zajednica u javnim institucijama je u svojoj naprednoj fazi.

Pitanja koja prouzrokuju brigu

223. I pored inicijative, pokrenute u cilju poboljšanja tolerancije i uzajamnog razumjevanja, međuetnički dijalog ostaje limitiran, a u nekim slučajevima i potpuno izostaje, što predstavlja posebno ozbiljan problem s obzirom da pogađa djecu školske uzrasti i nastavnike, pripadnike dviju najvećih zajednica. Suštinske važnosti je da vlasti imaju aktivniju ulogu i podrže napore predstavnika građanskog društva i međunarodnih partnera u procesu unapređenja i održavanja mirne društvene klime.

224. U oblasti medijuma, postoji ograničen međukulturni dijalog, a pokrivanje manjina sa strane medijuma je i dalje neodgovarajuće. Pristup manjih zajednica privatnim i državnim medijumima ostaje ograničen na lokalnom nivou.
225. Potrebne su dopunske anti-diskriminatorne garancije, a ne postoji sveobuhvatno zakonodavstvo za borbu protiv diskriminacije. Javljaju se slučajevi diskriminacije posebno Roma, takođe i pripadnika drugih nacionalnih manjina, uključujući i Albanci i Turke.
226. Romi se i dalje suočavaju sa posebnim teškoćama u pristupu ka zapošljavanju, socijalnim beneficijama, zdravstvenoj zaštiti, stanovanju, obrazovanju i licnim dokumentima. Učenici Romi se takođe suočavaju sa neprijateljskim stavovima i praksi separacije u školama.
227. Napori vlasti za podršku obrazovanja manjina, iako značajni, ne ispunjavaju potpuno potrebe manjih zajednica i još uvijek se javljaju teškoće u odnosu pristupa Albanaca ka izučavanju njihovog jezika i nastave na albanskom jeziku. Iako je proces decentralizacije u naprednoj fazi, obrazovanje manjina još uvijek je pod uticajem nedovoljne preciznosti u odnosu na podjelu nadležnosti i raspoređivanju sredstava. Pored toga, prema domaćem zakonodavstvu, još uvijek nisu dozvoljene privatne osnovne škole.
228. Iako su preuzeti značajni koraci u ovoj oblasti, potrebni su napori u odnosu upotrebe jezika etničkih zajednica u komunikaciji sa i u okviru javnih organa.
229. Učešće pripadnika etničkih zajednica u procesu odlučivanja mogao bi biti djelotvorniji i na centralnom i na lokalnom nivou, posebno za manje zajednice. Zastupljenost etničkih zajednica u određenim sektorima, kao što je sudstvo, ostaje nezadovoljavajuće.
230. Politizacija etničkih pitanja i etnizacija političke debate i procesa odlučivanja i dalje predstavlja prepreku za integraciju društva.

Preporuke

231. Pored mjera koje treba preuzeti za sprovođenje detaljnih preporuka, sadržanih u Djelu I i II Mišljenja Savjetodavnog Komiteta, vlasti se pozivaju da preduzmu sljedeće mjere u cilju poboljšanja dalje implementacije Okvirne konvencije:
- da preduzmu dodatne korake na zakonodavnom i praktičnom nivou, da bi se obezbjedile odgovarajuće zaštitne mjere protiv etničke diskriminacije na svim poljima i obezbjede lijekovi za potencijalne žrtve; da intenziviraju napore za nadzor i borbu protiv diskriminacije pripadnika etničkih zajednica i rješe

- odgovarajućim mjerama specifične teškoće sa kojima se suočavaju žene pripadnice različitih etničkih zajednica;
- da intenziviraju mjere usmjerene ka unapređenju tolerancije i poštovanja razlika i ljudskih prava između javnih vlasti, uključujući i policiju i sudstvo i opštu javnost;
 - da preduzmu djelotvorne mjere za jačanje međuetničkog dijaloga i uzajamnog razumjevanja, uključujući i oblasti gdje pripadnici većine se nalaze u poziciji manjine;
 - dužnim poštovanjem njihove uredničke nezavisnosti, da potstiču medijume na centralnom i lokalnom nivou, da posvete veću pažnju različitim etničkim zajednicama i odigraju djelotvorniju ulogu u unapređenju poštovanja, dijaloga i saradnje između različitih grupa;
 - da riješe nedostatke koji se javljaju u sprovođenju postojećeg pravnog okvira u odnosu upotrebe jezika etničkih zajednica u komunikaciji sa strane i sa javnim vlastima i da preuzmu korake donošenju sveobuhvatnog zakonodavstva za jezike;
 - da povećaju mogućnosti za nastavu jezika i na jezicima manjina, uključujući i brojno manje zajednice, uzimajući u obzir njihove realne potrebe; da intenziviraju napore za rješavanje različitih problema sa kojima se suočavaju Romi na polju obrazovanja;
 - da obezbjede da organizacija obrazovanja i drugih srodnih aktivnosti nema za rezultat nedostatak interakcije i dijaloga između djece, nastavnika i porodica pripadnika dvije najveće etničke zajednice;
 - da sprovode odlučnije mjere za eliminaciju diskriminacije i prepreka za potpuno učešće sa kojima se suočavaju Romi na različitim poljima, kao što su zapošljavanje, stanovanje, zdravstvena zaštita i obrazovanje; da posvete dužnu pažnju na specifično stanje žena Romkinja;
 - da produže sa sprovođenjem Ohridskog dogovora, a posebno načela pravične zastupljenosti pripadnika etničkih zajednica u javnim institucijama i povećaju djelotvornost učešća pripadnika etničkih zajednica u konsultativnim strukturama lokalnog i centralnog nivoa.